

Examining the Interplay of Place Attachment, Environmental Perception, and Place Satisfaction: A Case Study of Nobar Neighborhood in Tabriz

Farzaneh Hadafi *

Assistant Professor, Department of Architecture, Heris Branch, Islamic Azad University, Heris, Iran.

Ali Sarrafi Nik

PhD Candidate in Architecture, Department of Architecture, Heris Branch, Islamic Azad University, Heris, Iran.

Abstract

The intricate interplay between individuals and their surrounding environment has been a focal point in the realm of environmental psychology for quite some time. Various environmental factors, functional elements and services, as well as the intrinsic identity and social connectivity fostered by a location collectively shape human perceptions and emotions. This phenomenon is particularly noteworthy in historical settings and neighborhoods. Consequently, the present investigation seeks to explore the influence of environmental perception and place attachment on place satisfaction within the historical enclave of Nobar in Tabriz. The research enlisted a sample of 320 randomly selected residents and business proprietors aged 18 and above, who responded to a series of questionnaires including the Place Attachment Scale devised by Lewicka, the Place Satisfaction Scale formulated by Yuksel and colleagues, and the Modified Bounito et al. Scale aimed at gauging various facets of environmental perception. The Cronbach's alpha coefficients for all variables attained satisfactory levels, affirming the tools' construct validity through confirmatory factor analysis. Structural equation modeling was employed to scrutinize the relationships and repercussions of the variables, with the Sobel test utilized to ascertain the significance of mediating influences. The outcomes unveiled a notable direct correlation between place attachment,

* Corresponding Author: Farzaneh.hadafi@iau.ac.ir

How to Cite: Hadafi, F., Sarrafi Nik, A. (2024). Examining the Interplay of Place Attachment, Environmental Perception, and Place Satisfaction: A Case Study of Nobar Neighborhood in Tabriz, *Journal of Urban and Regional Development Planning*, 9(28), 151-195.

environmental perception, and place satisfaction. Nonetheless, no significant mediating effects were observed among the variables of place attachment and environmental perception. The findings underscore that human evaluations and perceptions of a locale are intricately tied to cognitive and sensory experiences that engender positive sentiments towards the place.

Keywords: Place Attachment; Environmental Perception; Place Satisfaction; Mediator Variable; Nobar Neighborhood.

Introduction

In the domain of urban planning and management, there is an evident prevalence of technocratic and dehumanized ideologies that often prioritize physical, technical, and quantitative considerations over qualitative, humanistic, psychological, social, and cultural dimensions (Matlabi, 2006; Zebardast & Baniamerian, 2010). Nonetheless, in the context of environmental assessments, individuals tend to place a higher value on the qualitative aspects of the environment rather than on quantitative and physical parameters (Matllebi, 2006; Zebardast & Baniamerian, 2010). The satisfaction of residents within a neighborhood is intricately linked to the neighborhood's capacity to address the physical and social requirements of its inhabitants (Ciorici & Dantzler, 2019; Özkan et al., 2019) alongside their assessments of the qualitative and psychological attributes of the neighborhood (Fernández-Portero et al., 2017; Jeong & Kim, 2020).

The level of satisfaction with a particular place is influenced by the emotional connections and psychological perceptions that individuals harbor towards that locale. Various factors such as place attachment, sense of place, social bonds, and place identity contribute to the formation of what is known as place attachment (Aliakbarzadeh Arani et al., 2021; Lee & Jeong, 2021; Hadafi & Sarrafi Nik, 2022; Arbab et al., 2015; Azizi & Arbab, 2010). Place attachment denotes a personal sentiment towards a specific location or community (Lewicka, 2010; Yuksel et al., 2010; Dang & Weiss, 2021; Aleshinloye et al., 2020) and evolves from individuals' accumulated interactions within the physical and social milieus of an environment (Von Wirth et al., 2016). Notably, place attachment can be categorized into two dimensions: social and physical attachment (Hidalgo & Hernandez, 2001; Hernandez et al., 2020; Lin et al., 2021; Scannell & Gifford, 2014).

It is plausible to argue that the three variables of place attachment, environmental perception, and place satisfaction play pivotal structural roles, both directly and indirectly, in shaping the experiences, emotions, behaviors, and attitudes of citizens towards diverse locales. These interrelations can be comprehended through the scrutiny and analysis of data gleaned from fieldwork and the lived experiences of individuals. Consequently, an earnest endeavor has been made to amass and elucidate the requisite empirical insights regarding the correlations among these variables within a historic

precinct of Tabriz city, utilizing a theoretical framework extrapolated from academic literature and employing field survey methodologies.

Research Question(s)

- 1) What is the relationship between place attachment and environmental perception?
- 2) To what extent does place attachment serve as a significant predictor of satisfaction with a place?
- 3) To what extent does environmental perception act as a significant predictor of satisfaction with a place?
- 4) Does the environmental perception variable act as a mediator in the association between place attachment and satisfaction with a place?
- 5) Does the place attachment variable act as a mediator in the association between environmental perception and satisfaction with a place?

Methodology

The current research employed a survey methodology and applied a structural equation modeling (SEM) approach to analyze the data (Little et al., 2022; Schumacker, 2022). The study population encompassed all individuals, aged 18 years and above, residing or operating businesses within the Novbar neighborhood of Tabriz. Both residents and business proprietors were included in the sample selection process. The rationale behind incorporating business owners alongside residents stemmed from the significant involvement of many neighborhood business proprietors in commercial activities within the area for an extended duration, hence, they could be regarded as integral to the neighborhood's demographics. Despite their diverse residential locales, a substantial portion of their daily routines unfolds within this neighborhood, wherein the location of their businesses intricately molds their social interactions and networks.

While an absolute consensus on the sample size in structural modeling-based methodologies remains elusive, various scholars advocate for a minimum sample size of 200 (Kline, 2023). To ensure a robust statistical representation of the neighborhood, 350 individuals were chosen as the sample from the overall population. Due to certain

questionnaire anomalies and incomplete responses, data from 320 respondents were ultimately utilized for analysis.

The survey questions were meticulously formulated with reference to fundamental sources such as the Place Attachment Scale by Lewicka, the Place Satisfaction Scale by Yuksel and colleagues, and the Modified Bounito et al. Scale, to assess distinct facets of environmental perception. The Cronbach's alpha coefficients for all variables demonstrated satisfactory levels of internal consistency, while confirmatory factor analysis affirmed the construct validity of the research instruments. Structural equation modeling was deployed to scrutinize the relationships and effects of the variables, with the Sobel Test utilized to gauge the significance of mediating influences. The results revealed a notable direct correlation between place attachment, environmental perception, and place satisfaction. Nevertheless, none of the variables pertaining to place attachment and environmental perception exhibited a statistically significant mediating effect. The outcomes imply that human assessments and perceptions of a place are intertwined with cognitive and sensory experiences that cultivate positive sentiments towards the locale.

Conclusion

The findings of the study underscore a substantial correlation between place attachment and environmental perception, corroborating the research outcomes of Daneshpour et al. (2009), Arbab et al. (2015), and Azizi & Arbab (2010). These scholarly works have posited that components such as the sense of place, social ties, and place identity wield significant influence in shaping environmental perception. Positive sentiments and appraisals towards locations appear to harmonize with personal experiences and the historical affiliations of individuals with said locales (Hosseini & Saberi, 2022; Zangeneh et al., 2018). Factors like human attachment to places (Lewicka, 2008; Peng et al., 2022; Farhad et al., 2021) also emerge as pivotal determinants in this context.

The reciprocal and mutually reinforcing rapport between environmental perception and place attachment implies that each facet has the potential to fortify the other, either directly or indirectly. This dynamic intimates that the level of contentment and convenience

individuals derive from a place, alongside their access to its amenities, constitute significant dimensions of environmental quality and are intertwined with their attachment to these environs (Zamanzadeh Darban, 2017; Abbaszadeh et al., 2016).

This nexus assumes heightened significance within the historic precinct of Novbar, given that historical sites often encapsulate profound historical and cultural worth. These connotations can evoke a profound sense of place among individuals. Additionally, historic locales typically evoke favorable sentiments and opinions owing to the architectural splendor, natural panoramas, open expanses, or the serenity and constancy that these sites impart to individuals.

Furthermore, with none of the variables related to place attachment and environmental perception demonstrating a notable mediating effect on the establishment of a link with satisfaction regarding the place, it can be posited that these variables exert a direct influence on place satisfaction. Each of these variables independently and decisively contributes to elucidating fluctuations in the satisfaction with the place construct.

مطالعه ارتباط دل‌بستگی به مکان و ادراک محیطی بر رضایت از مکان (مورد پژوهشی: محله نوبر تبریز)

فرزانه هدفی * استادیار، گروه معماری، واحد هریس، دانشگاه آزاد اسلامی، هریس، ایران

علی صراف‌نیک دانشجوی دکتری معماری، گروه معماری، واحد هریس، دانشگاه آزاد اسلامی، هریس، ایران

چکیده

ارتباط عاطفی و تجربی انسان با مکان از موضوعات مهم روانشناسی محیطی بوده است. در این ارتباط درک و احساس انسان تابعی از ویژگی‌های محیطی، کارکرد عناصر، هویت و توانایی مکان در ایجاد ارتباط اجتماعی و حافظه جمعی دانسته می‌شود که به‌ویژه در ارتباط با اماکن و محلات تاریخی موضوعیت بیشتری دارد. تحقیق حاضر باهدف تعیین میزان تأثیر ادراک محیطی و دل‌بستگی مکانی بر رضایت مکانی در محله تاریخی نوبر تبریز انجام گرفته است. تعداد ۳۲۰ نفر از ساکنین و کسبه بالای ۱۸ سال بر اساس نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب و در تحقیق مشارکت کردند. در گردآوری اطلاعات، از پرسشنامه‌های مختلف بکار رفته در پژوهش‌های مرتبط استفاده شد: از مقیاس لویکا برای سنجش دل‌بستگی به مکان، از مقیاس یوکسل و همکاران برای سنجش رضایت از مکان و از مقیاس تعدیل‌یافته بونیتو و همکاران برای سنجش ابعاد مختلف ادراک محیطی استفاده شد. ضرایب آلفای کرونباخ برای همه متغیرها در حد قابل قبول بوده و تحلیل عاملی تأییدی حکایت از اعتبار ساختاری مناسب ابزار تحقیق داشت. برای سنجش ارتباط و تأثیر متغیرها بر یکدیگر از مدل‌سازی معادلات ساختاری و برای سنجش معنی‌داری تأثیر متغیرهای میانجی گر از آزمون Z سوبل استفاده شد. یافته‌ها نشان می‌دهد، بین دل‌بستگی به مکان و ادراک محیطی ارتباط و همچنین این متغیرها بر متغیر رضایت مکانی تأثیر مستقیم و معنی‌داری دارند. آزمون سوبل نشان داد، هیچ کدام از متغیرهای دل‌بستگی به مکان و درک محیطی اثر میانجی‌گر معنی‌داری ندارند. نتایج تحقیق نشان داد ارزیابی و قضاوت انسان‌ها از مکان در ارتباط با تجارب شناختی و عینی است که در انسان احساس مثبتی نسبت به مکان ایجاد می‌کند.

کلیدواژه‌ها: دل‌بستگی به مکان، ادراک محیطی، رضایت از مکان، متغیر میانجی، محله نوبر.

مقدمه

حضور تفکرات تکنوکراتیک و غیرانسان‌گرایانه در برنامه‌ریزی و مدیریت شهری معمولاً منجر به تمرکز بر عوامل فیزیکی، فنی و کمی به زیان عوامل کیفی، انسانی، روان‌شناختی، اجتماعی و فرهنگی می‌شود. با این حال، افراد در هنگام ارزیابی محیط، گرایش برای اولویت‌بندی کیفیت آن نسبت به عوامل کمی و فیزیکی دارند (مطلبی، ۱۳۸۵؛ زبردست و بنی-عامریان، ۱۳۸۹). رضایت ساکنین یک محله تحت تأثیر میزان توانمندی محله در برآورده کردن نیازهای فیزیکی و اجتماعی ساکنین (Özkan et al., 2019; Ciorici & Dantzler, 2019; Fernández-Portero et al., 2019)، و قضاوت‌های آن‌ها از کیفیت‌های عینی و ذهنی (Jeong & Kim, 2020; al., 2017) محله قرار دارد. انسان‌ها در نتیجه ارتباط با محیط، آن را بر اساس نیازها و خواسته‌های خود ارزیابی کرده و با گذشت زمان، بینشی شناختی و احساسی نسبت به آن کسب می‌کنند (حسینی و صابری، ۱۴۰۱؛ زنگنه و همکاران، ۱۳۹۷). مفهوم مکان در تجارب اجتماعی شکل گرفته و ارزش‌های مختلف کسب می‌کند و در عین حال در شکل‌گیری ذهنیت عمیق افراد نیز نقش دارد (Felonneau, 2004; Shaykh-Baygloo, 2020).

میزان رضایت از مکان تحت تأثیر روابط عاطفی و ادراک روان‌شناختی مردم از مکان موردنظر می‌باشد که شاخص‌های مختلفی از قبیل وابستگی به مکان، حس مکان، روابط اجتماعی و هویت مکان در ایجاد چنین ادراکی (که دل‌بستگی مکان نامیده می‌شود) نقش دارند (Aliakbarzadeh Arani et al., 2021; Lee & Jeong, 2021؛ هدفی و صرافی نیک، ۱۴۰۱؛ ارباب و همکاران، ۱۳۹۴؛ عزیزی و ارباب، ۱۳۸۹). دل‌بستگی به مکان، به معنی احساسی شخصی نسبت به یک مکان خاص یا اجتماع (Lewicka, 2010; Yuksel et al., 2010; Dang & Weiss, 2021; Aleshinloye et al., 2020) و نتیجه تجربیات انباشته افراد از جنبه‌های جسمی و اجتماعی یک محیط (Von Wirth et al., 2016) می‌باشد. این مفهوم جنبه‌های مختلف پیوند انسان-مکان را دربر می‌گیرد و شامل تأثیر متقابل احساسات، دانش و اعتقادات، رفتارها و اقدامات در رابطه با یک مکان است (Landon et al., 2020).

مشخص کردن مرزهای دل‌بستگی محلی سه رهیافت رضایت اجتماعی، هویت اجتماعی و دل‌بستگی اجتماعی را از هم متمایز می‌کند. از نظر وی رهیافت رضایت اجتماعی بر فرآیند ارزیابی افراد از اجتماع، رهیافت دل‌بستگی اجتماعی به سرمایه‌گذاری‌های احساسی مکان‌ها در مکان‌ها، و رهیافت هویت اجتماعی بر احساس کلی نسبت به اجتماع اشاره می‌کنند. در مطالعات جامعه‌شناسی بیشتر بر رهیافت دل‌بستگی اجتماعی تأکید شده است (Ma et al., 2022؛ بابائی مراد و همکاران، ۱۴۰۱؛ فتح بقالی و همکاران، ۱۳۹۵).

دل‌بستگی به مکان می‌تواند به دو سطح دل‌بستگی اجتماعی و فیزیکی تقسیم شود (Hidalgo & Hernandez, 2001; Hernández et al., 2020; Lin et al., 2021)؛ Scannell & Gifford, 2014). دل‌بستگی اجتماعی شامل ارتباطات اجتماعی و احساس تعلق و آشنایی با دیگران است، درحالی‌که دل‌بستگی فیزیکی ممکن است تحت تأثیر ویژگی‌های فیزیکی، مالکیت مکان و مدت‌زمان اقامت قرار گیرد (Riger & Sun et al., 2020؛ Lavrakas, 1981؛ Altman & Low, 2012). زمانی که مکان‌ها افکار، خاطرات، ارزش‌ها و تجربیات مرتبط با هویت فرد را نشان می‌دهند، فرد احساس هویت با محیط خود می‌کند و این احساس در شکل‌گیری ارتباط به مکان مؤثر است (Twigger-Ross & Uzzell, 1996; Peng et al., 2020; Farhad et al., 2021; Diener & Hagen, 2022). بخشی از دل‌بستگی به مکان از ارزیابی عملکرد کاربری مکان و قابلیت‌های آن برای برآورده کردن نیازهای ساکنین به دست می‌آید (هدفی، ۱۴۰۰؛ Sun et al., 2020; Cole et al., 2021).

با توجه به مقدمه مذکور می‌توان استدلال نمود که سه متغیر دل‌بستگی به مکان، ادراک محیط و رضایت از مکان در یک ارتباط ساختاری به صورت مستقیم و غیرمستقیم در تجارب، احساسات، رفتارها و نگرش‌های شهروندان نسبت به مکان‌های مختلف نقش دارند. این روابط را می‌توان بر اساس مشاهده و تحلیل داده‌های حاصل از گردآوری میدانی و تجربه شهروندان مورد تبیین قرار داد. از این رو سعی شده است بر اساس مدل نظری برآمده از ادبیات تحقیق و با استفاده از روش پیمایش میدانی، اطلاعات تجربی لازم

برای آزمون تجربی روابط این متغیرها در محله‌ای تاریخی از شهر تبریز گردآوری و تبیین لازم در مورد روابط آنها صورت گیرد.

بیان مسئله

مفهوم مکان در ابعاد مختلفی از قبیل منزل، خیابان، مکان اشتغال، پارک، محله، شهر، استان و حتی مناطق جغرافیایی بزرگ‌تری از قبیل کشور را دربر می‌گیرد. در شهرسازی محله به مکانی اطلاق می‌گردد که در آن عناصر اجتماعی از قبیل روابط، هویت، علائق و پیوندهای اجتماعی مشترک که بین ساکنین شکل می‌گیرد (Barton, 2003; Peters et al., 2020; Martí et al., 2022). در برنامه‌ریزی شهری، محله به محدوده‌ای از شهر اطلاق می‌شود که دربرگیرنده کاربری‌هایی است که نیازهای مختلف ساکنین محله را تأمین می‌کند (Cowan, 2000; Martí et al., 2022) و می‌توان آن را پایه و محور برنامه‌ریزی مشارکتی در عرصه همگانی قلمداد نمود (عبداللهی و همکاران، ۱۳۸۹). محلات، مانند شهرهای کوچک درون شهرهای بزرگ‌تر، عملکردهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی را در مقیاس کوچک‌تری انجام می‌دهند که به آنها هویت و جایگاه مستقلی در تاریخ شهرها می‌بخشد. در ایران، محلات دارای اهمیت اجتماعی و فرهنگی هستند و ارتباطات اجتماعی داخل محلات از جمله عوامل مهمی هستند که باعث ایجاد ادراکات مثبت و احساس دلبستگی عاطفی به آنها می‌شوند.

محلات تاریخی به‌عنوان میراثی اجتماعی و فرهنگی درخششی منحصر به فرد در تجارب و گنجینه‌های فرهنگی جامعه ایران داشته و دارای هویتی هستند که آنها را از دیگر محلات شهر متمایز می‌کند و حس غرور و دلبستگی در ساکنین آن ایجاد می‌کند. در محلات تاریخی ارتباطات نزدیک و مستقیمی بین افراد وجود دارد و این ارتباطات در ایجاد احساس دلبستگی مؤثر هستند، زیرا افراد با یکدیگر ارتباطات روزمره دارند و تجربیات و خاطرات مشترکی باهم به اشتراک می‌گذارند. عناصر محیطی مثل خیابان‌ها، معابر، محل‌های عمومی مانند پارک‌ها و میادین و ساختمان‌های تاریخی و معماری متمایز، نقش مهمی در ایجاد رضایت مکانی و ادراک محیطی دارند. این عناصر جذابیت و شگفتی

را به محله می‌بخشند و تجربه زیسته انسان‌های زندگی در آنجا را بهتر می‌کنند. ترکیب این عناصر می‌تواند ظرفیت بی‌ظنیری را برای ایجاد احساس مثبت و دلبستگی به این محله‌ها ایجاد کند درحالی‌که گسترش شهرها، افزایش جمعیت آن‌ها، ورود عناصر مدرنیته و طرح‌های توسعه به شهرها، محلات تاریخی را نیز دچار تغییر و تحولات بسیاری نموده است.

محله نوبر از محلات قدیمی، تاریخی و فرهنگی شهر تبریز می‌باشد که با داشتن ساختارهای قدیمی و زیبا، همواره به‌عنوان یکی از مقاصد گردشگری محبوب در تبریز در نظر گرفته می‌شود. این محله با معماری منحصر به فرد خود، وجود خانه‌های تاریخی که اغلب به زمان صفویه و قاجاریه مربوط می‌شود، همچنین وجود خیابان‌ها و کوچه‌های باریک و منشعب که محلات مختلف را به یکدیگر پیوند می‌دهد از نظر اقتصادی نیز یکی از محلات پویا و با تنوع اقتصادی محسوب می‌شود. از این رو این محله ویژگی‌های لازم برای ایجاد دلبستگی در ساکنین، ایجاد ادراکات محیطی مثبت، رشد رضایت مکانی و مطالعه ارتباط متقابل این عناصر را دارا می‌باشد. البته تحولات جمعیتی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی شهر تبریز در دهه‌های اخیر هویت و کارکردهای محلات تاریخی و از جمله محله نوبر را تحت تأثیر قرار داده است (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۶؛ پورمختار و همکاران، ۱۴۰۲؛ حمزه‌ای زاده و همکاران، ۱۴۰۰). لذا تحقیق حاضر باهدف بررسی تأثیر دلبستگی به مکان و ادراک محیطی و نقش میانجی‌گر این دو متغیر بر رضایت از مکان در محله نوبر در تبریز انجام شده و برای تأمین این اهداف سعی دارد به این سؤالات پاسخ دهد: ۱) آیا بین دلبستگی به مکان و درک از محیط همبستگی وجود دارد؟؛ ۲) آیا دلبستگی به مکان تأثیر معناداری در پیش‌بینی رضایت از مکان دارد؟؛ ۳) آیا درک از محیط تأثیر معناداری در پیش‌بینی رضایت از مکان دارد؟؛ ۴) آیا متغیر درک از محیط در رابطه بین دلبستگی به مکان با رضایت از مکان نقش میانجی‌گر دارد؟؛ و ۵) آیا متغیر دلبستگی به مکان در رابطه بین درک از محیط با رضایت از مکان نقش میانجی‌گر دارد؟

اگرچه ارتباط متغیرهای دلبستگی به مکان، ادراک محیطی و رضایت از مکان در مطالعات مختلف داخلی (هدفی و صرافی نیک، ۱۴۰۱؛ حق پرست و همکاران، ۱۳۹۸) و

خارجی (Ramkissoon,2015; Hwang et al.,2005; Adams,2016; Di Masso et al.,2017) مدنظر قرار گرفته است؛ اما نکته تمایز این تحقیق نسبت به دیگر تحقیقات این است که در اکثر مطالعات این متغیرها هم‌زمان و در یک مطالعه مورد توجه قرار نگرفته‌اند یا اینکه ارتباط این متغیرها در یک مدل ساختاری و مبتنی بر داده‌های تجربی مشاهده شده، دیده نشده است. مدل‌سازی معادلات ساختاری این امکان را می‌دهد که ارتباط ساختاری متغیرها به‌طور مستقیم از داده‌های تجربی مشتق شود. تنها در یک مطالعه (سجادزاده و همکاران، ۱۳۹۴) این سه متغیر به‌طور هم‌زمان و در یک مدل ساختاری مورد توجه قرار گرفته؛ با این تفاوت که در آن مطالعه به نقش میانجی‌گر متغیرهای دلبستگی به مکان و ادراک محیطی توجه نشده است؛ حال آنکه تأثیر متقابل این دو متغیر بر یکدیگر ممکن است نقش هر کدام از آن‌ها را در پیش‌بینی رضایت از مکان تعدیل یا تقویت کند. از طرف دیگر، در آن مطالعه رضایت از مکان به‌عنوان متغیر مستقل مدنظر قرار گرفته شده و متغیر دلبستگی به مکان به‌عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شده است.

با توجه به اینکه محلات تاریخی شهرها به دلیل تحولات شهری و طرح‌های توسعه نوین در معرض آسیب‌های جدی همچون خالی شدن این محلات از سکنه، تخریب بناها و مجموعه‌های تاریخی، تضعیف هویت این محلات و کاهش رشد و پویایی اقتصاد این محلات هستند؛ بنابراین دستاوردهای تحقیق حاضر شاید بتواند برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران شهری را متوجه یکی از ابعاد مهم مسائل این محلات نماید تا نسبت به احیاء و محافظت از آن‌ها تمهیدات لازم اندیشیده شود.

پیشینه تحقیق

در برخی از مطالعات دلبستگی به مکان نتیجه و پیامد ارزش‌های ادراک شده‌ای است که به‌واسطه رضایت از مکان به وجود می‌آید (Prayag & Ryan,2012; Veasna et al., 2013; Yuksel et al.,2010; Aksel & İmamoğlu,2020). در برخی دیگر از مطالعات رضایت از مکان را عامل پیش‌بینی‌کننده دلبستگی به مکان دانسته‌اند (Lee et al.,2012; Ramkissoon & Mavondo, Brocato, 2006; Halpenny,2006; Chen et al.,2014;

(2015).

برخی از محققین به تأثیر روانی دل‌بستگی به مکان بر رضایت از مکان اشاره می‌کنند. آن‌ها استدلال می‌کنند که حسی که افراد نسبت به یک مکان دارند از نظر روانی آرامشی به آن‌ها می‌دهد (Hinds & Sparks, 2008; Korpela et al., 2009; Gillespie et al., 2022; Hawthorne et al., 2022) که این آرامش می‌تواند سبب رضایت آن‌ها از مکان شود (Ramkissoo et al., 2013; Shaykh-Baygloo, 2021). برای مثال خادمی و همکاران (۱۳۹۷) در یک تحقیق پیمایشی نشان می‌دهند که ارزش ویژه برند منطقه نیاوران تأثیر مثبتی بر رضایت از محل زندگی و در نهایت بر دل‌بستگی به مکان شهروندان ساکن در این منطقه دارد. سجادزاده و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیق خود بر روی ساکنان محله حاجی همدان به ارتباط معنی‌دار دو متغیر دل‌بستگی مکانی و رضایت از مکان صحنه گذاشتند. طیبیان و منصوری (۱۳۹۲) نیز به نقش روابط اجتماعی به‌عنوان یکی از ابعاد مهم دل‌بستگی به مکان در ایجاد حس رضایت‌مندی از مکان اشاره می‌کنند.

مطالعات نشان داده‌اند که ادراک مکان می‌تواند تحت تأثیر ویژگی‌های فیزیکی مانند زیبایی، اقلیم، تراکم شهری، طراحی معماری و کیفیت محیطی قرار گیرد (زمانزاده دربان، ۱۳۹۶؛ عباس زاده و همکاران، ۱۳۹۵). وجود کیفیت‌های مناسب طبیعی، زیرساخت‌ها و تسهیلات شهری مناسب در درک کیفیت محیطی تأثیرگذار است؛ بنابراین می‌توان گفت ارزش کلی محیط مسکونی، معادل مجموع ارزیابی‌های صورت گرفته از ویژگی‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و کالبدی-فضایی محیط شهری است که نشان‌دهنده میزان رضایت یا عدم رضایت شهروندان از محیط شهری می‌باشد (امیرکافی و فتحی، ۱۳۹۰).

با این حال عوامل اجتماعی و فرهنگی مانند همبستگی اجتماعی، هویت، احساس تعلق و سرمایه اجتماعی، نیز به ادراک فرد از مکان تأثیر می‌گذارند (حسینی کیا و همکاران، ۱۴۰۲؛ رفیعیان و شجاعی، ۱۴۰۲؛ صفری و موسوی، ۱۳۹۶؛ Saeideh Zarabadi & Ghasemzadeh, 2015). به‌عنوان مثال، ثنودورو و همکاران^۱ (2018) به بررسی راهکارهایی که چشم‌اندازهای طبیعی و طراحی شده می‌توانند برای ارتقای سلامت و نشاط افراد مؤثر

---

1. Theodorou et al

باشند، می‌پردازند. باور و همکاران^۱ (2019) یک مدل مفهومی برای تأثیر طراحی معماری بر احساسات انسان ارائه می‌دهند؛ یو و همکاران^۲ (2019) درباره حس روانی جامعه در زمینه محله، اهمیت ویژگی‌های فیزیکی را در ارتقای احساس جمعی بین ساکنان برجسته می‌کنند؛ و رضوانی پور و همکاران^۳ (2021) در تحقیق بر روی بعد ادراکی زیبایی‌شناسی خیابان، یک چارچوب برای درک نحوه ادراک و ارزیابی ویژگی‌های بصری خیابان‌ها ارائه می‌دهند. برخی از محققین نیز به نقش عوامل جمعیت‌شناختی از قبیل جنسیت، سن، وضعیت تأهل و نظایر آن اشاره کرده‌اند (Dlamini et al., 2020 and 2021).

این تحقیقات همچنین درک این موضوع که ادراک مکان چگونه بر دلبستگی به مکان تأثیر می‌گذارد و چگونه این دلبستگی می‌تواند تجربه و رفتار انسان را تحت تأثیر قرار دهد، را بررسی می‌کنند. به‌عنوان مثال، کایل، گرایف و مینگ^۴ (2005) نشان دادند که دلبستگی به مکان با تخصص در تفریحات مرتبط است؛ یعنی اینکه افرادی که با مکان ارتباط عمیق‌تری دارند، تمایل دارند در فعالیت‌های تخصصی تفریحی بیشتری در آنجا شرکت کنند. یافته‌های تحقیق ایرانی و همکاران (2023) تأیید می‌کند که دلبستگی به منطقه محلی، مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی داوطلبانه و رفتارهای دوستدار محیط‌زیست ارتقا می‌دهد. لویکا^۵ (2010) نقش دلبستگی به مکان در فرآیند شکل‌گیری هویت مکانی را بررسی و رابطه پویایی بین این دو مفهوم را برجسته کرده است. تحقیق منزو و پرکینز^۶ (2006) اهمیت دلبستگی به مکان در تلاش‌های بازسازی پس از بحران را بررسی و نشان می‌دهد که دلبستگی به مکان می‌تواند تاب‌آوری جامعه را تسهیل کند. اسکانل و گیفورد^۷ (2018) به فواید روان‌شناختی دلبستگی به مکان می‌پردازند و نشان می‌دهند که دلبستگی به مکان می‌تواند بهبود سطح رضایت افراد و کیفیت زندگی آنان را

-
1. Bower et al
  2. Yu et al
  3. Rezvanipour et al
  4. Kyle, Graefe, and Manning
  5. Lewicka
  6. Manzo and Perkins
  7. Scannell and Gifford

افزایش دهد. درنهایت، شیخ بگلو^۱ (2020) به دلبستگی نسلی و پیامدهای آن برای مدیریت محیطزیست پرداخته و نشان می‌دهد که دلبستگی به مکان می‌تواند احساس مسئولیت و مراقبت از محیطزیست را در طول نسل‌ها ترویج دهد. برخی از مؤلفین تحقیق خود را در مورد ارتباط بین ادراکات منفی از ویژگی‌های فیزیکی و پیوند احساسی نسبت به محیط انجام داده‌اند. برای مثال براون^۲ و همکاران (2003) دریافتند که در میان ساکنینی که دارای تحرک و مهاجرت فیزیکی کمتری هستند، دلبستگی مکانی بیشتری وجود دارد. افرادی که با شهر محل سکونت خود و با ساکنان آن هم‌ذات‌پنداری می‌کنند، ناتوانی کمتری در ارتباط با محیط زندگی روزمره خود احساس می‌کنند (Felonneau, 2004). پیوند قوی با یک مکان می‌تواند تصورات مثبتی از خوشایندی، سلامت و امنیت مکان ارائه کند. درواقع کسانی که دارای دلبستگی مکانی بالاتری هستند، کمتر از کسانی که دلبستگی کمتری دارند، مکان را آلوده می‌دانند یا آن را کمتر خطرناک می‌دانند؛ همان‌طور که بیلینگ^۳ (2006) در تحقیق خود در منطقه غزه نشان می‌دهد یهودیان این منطقه به دلیل دلبستگی بالا به مکان کمتر این منطقه را خطرناک می‌دانستند. حاجی نژاد و همکاران (۱۳۹۰) عامل امنیت را به‌عنوان متغیری تأثیرگذار در کیفیت محیطی در بافت‌های قدیم و جدید شهری می‌دانند. در تحقیق شه‌بایان و همکاران (۱۳۹۲) نیز مشخص شده که میزان ادراک افراد از کیفیت محیطی در اماکنی که امنیت و احساس تعلق خاطر بیشتری در آن‌ها وجود داشته، بالاتر بوده است.

همچنین در ادبیات تحقیقات مرتبط در مورد تأثیر نحوه درک افراد از محیط فیزیکی و یا پیوندهای ایجادشده با آن بر رفتار و تجربیات آن‌ها وجود دارد (Carrus et al., 2005; Devine-Wright & Howes, 2010; Larson et al., 2013; Scannell & Gifford, 2017; Masso et al., 2017). مفهوم مکان در تجارب اجتماعی شکل گرفته و ارزش‌های مختلف کسب می‌کند و درعین حال در شکل‌گیری ذهنیت عمیق افراد نیز نقش دارد (Felonneau, 2004; Shaykh-Baygloo, 2020). درنهایت توئیگر روس و ازل^۴ (1996)

1. Shaykh-Baygloo

2. Brown

3. Billig

4. Twigger-Ross and Uzzell

نقش فرایندهای مرتبط با هویت و مکان در شکل‌گیری تجربه و رفتار انسان در محیط محلی خود را بررسی می‌کنند.

در برخی تحقیقات، درک این موضوع که دلبستگی به مکان چگونه بر رضایت از مکان تأثیر می‌گذارد، فراهم می‌گردد. به‌عنوان مثال آلتمن و لو^۱ (2012) یک مرور جامع از ادبیات مربوط به دلبستگی به مکان و اهمیت آن برای درک تجربه و رفتار انسان در محیط‌های محلی را ارائه می‌دهند. تحقیق سروینکا و همکاران^۲ (2012) تأثیر صداهای طبیعت بر بهبود سلامتی را بررسی می‌کند و نقش ارتباط با طبیعت را در ترویج رفاه و رضایت از محیط برجسته می‌کند. تحقیق هالپنی^۳ (2010) رابطه بین دلبستگی به مکان و رفتارهای دوستدار محیط‌زیست در بین بازدیدکنندگان پارک را بررسی می‌کند و نشان می‌دهد که دلبستگی به مکان می‌تواند توسعه و پایداری را ترویج دهد. هرناندز و همکاران^۴ (2007) تفاوت‌های دلبستگی به مکان و هویت مکانی بین بومیان و غیربومیان را بررسی، و عوامل فرهنگی و اجتماعی که بر این مفاهیم تأثیر می‌گذارند را برجسته می‌کنند. مش و مانور^۵ (1998) دریافتند که دلبستگی به مکان در ارزیابی یک مکان به‌عنوان محلی خوب برای زیستن تأثیرگذار است به این معنی که هر چه مکان‌ها درک مثبتی از ویژگی‌های فیزیکی محیط داشته باشند دلبستگی بیشتری به آن خواهند داشت. همین‌طور در مطالعه‌ای که توسط کایل^۶ و همکاران (2004) انجام گرفت عنوان‌شده که افرادی که دارای حس همذات‌پنداری با مکان بودند شرایط اجتماعی و فیزیکی محیط را رضایت‌بخش‌تر می‌دانستند و درعین‌حال نسبت به رفتارهای تعدی‌جویانه و استهلاک‌کننده محیطی منتقدتر بودند. استدمن^۷ (2003) استدلال می‌کند که دلبستگی مکانی نه تنها به پیوندهای عاطفی بلکه بر شناخت و معانی منسوب به مجموعه‌های مکانی مرتبط است. مردم به مکان‌ها و مناظر معنا می‌بخشند و خود دلبسته آن معانی می‌شوند.

-
1. Altman and Low
  2. Cervinka et al
  3. Halpenny
  4. Hernández et al
  5. Mesch & Manor
  6. Kyle
  7. Stedman

برخی دیگر نیز به تحقیق تأثیر دلبستگی به مکان بر ادراک مکان پرداخته‌اند. تحقیق بونایوتو و همکاران^۱ (2015) درباره شاخص‌های ادراکی کیفیت محیط زندگی^۲ (PREQI) بوده و نقش دلبستگی را در شکل‌گیری ادراک ساکنین از محیط‌های محلی برجسته می‌کند. نقد براون و ریموند^۳ (2014) از روش‌های شناسایی و ترسیم ارزش‌های اجتماعی برای حفظ تنوع زیستی، پتانسیل دلبستگی به محیط طبیعی را در تأثیر بر ادراک از ارزش این محیط‌ها نشان می‌دهد. تحقیق اسکانل و گیفورد (2013) درباره مکان‌های مهم شخصی، نقش دلبستگی و هویت در شکل‌گیری شناخت محیطی را نشان می‌دهد و نقش دلبستگی به مکان را در تأثیر بر ادراک از مکان‌های مهم نشان می‌دهد. درنهایت، مقاله استدمن (2016) درباره موضوعیت و سیستم‌های اجتماعی-اکولوژیکی بوده، و بررسی ارزشمندی از مطالعات دلبستگی به خانه و مکان را در درک رابطه پیچیده بین انسان‌ها و محیط محلی‌شان نشان می‌دهد. فرهاد و همکاران (۱۳۹۹) تأیید می‌کنند که مؤلفه‌های هویت‌ساز از طریق رضایت از محله بر دلبستگی به محله تأثیر غیرمستقیم دارد. همچنین، آن‌ها نشان می‌دهند که مؤلفه‌های هویت‌ساز با اثرگذاری بر ارزیابی‌های عینی و ذهنی، و ارتقای رضایت‌مندی از مسکن ساکنان بر حس دلبستگی به مکان اثر می‌گذارد و درک مثبت از کیفیت محیط مسکونی می‌تواند همبستگی معناداری با افزایش سطح دلبستگی به محله ایجاد کند که موجب افزایش ماندگاری در محله می‌شود.

در جمع‌بندی از پیشینه تحقیق می‌توان گفت دلبستگی به مکان، ادراک مکان و رضایت از مکان سه مفهوم متفاوت هستند، اما با یکدیگر ارتباط دارند (Wartmann et al., 2021). دلبستگی به مکان به معنی احساس علاقه و ارتباط عاطفی با یک مکان خاص است. این احساس معمولاً به دلیل تجربه‌های مثبتی که در آن مکان داشته‌ایم شکل می‌گیرد؛ بنابراین دلبستگی به مکان با تجربه‌های قبلی ما از آن مکان و ارتباطاتی که با آنجا داشته‌ایم، مرتبط است. ادراک مکان به معنی درک و فهم ما از محیط فیزیکی پیرامونمان است. این شامل درک ما از مکان‌های مختلف، فضای محیطی، معماری و نحوه ترکیب این

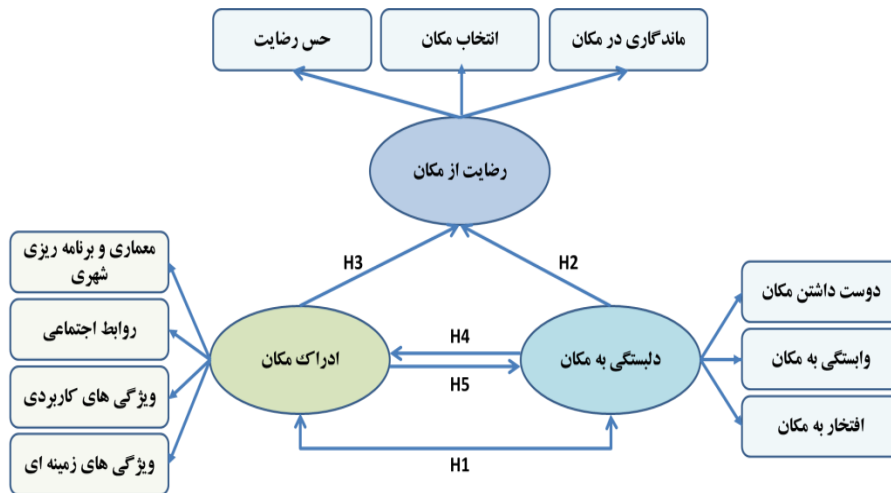
1. Bonaiuto et al.

2. perceived residential environment quality indicators

3. Brown and Raymond

عناصر با یکدیگر است. ادراک مکان با توجه به تجربیات شخصی و محیطی که در آن زندگی می‌کنیم، شکل می‌گیرد. رضایت از مکان به معنی رضایت و راضی بودن از محیط فیزیکی اطرافمان است. این احساس ممکن است به دلیل وجود ویژگی‌های مثبتی در محیط فیزیکی مانند زیبایی، راحتی و آرامش باشد. همچنین، رضایت از محیط فیزیکی مانند دلستگی به مکان، با تجربه‌های قبلی ما و احساساتمان درباره آن مرتبط دارد. به‌طور کلی، ارتباط ما با محیط فیزیکی اطرافمان بسیار پیچیده است و شامل جنبه‌های متعددی مانند تجربیات شخصی، ویژگی‌های محیطی که ادراک می‌کنیم، احساسات و رفتارهای شخصی و موارد دیگر است. درک بهتر از این ارتباط می‌تواند به ما کمک کند تا محیط فیزیکی اطرافمان را بهتر فهمیده و از آن بهره بیشتری ببریم. در شکل شماره ۱ ارتباط این سه متغیر در سه بعد ویژگی‌های محیطی، احساس و ادراک نشان داده شده است. بعد ویژگی‌های محیطی به عناصر و ویژگی‌های کارکردی محیط اشاره می‌کند که می‌تواند در انسان حس رضایت ایجاد کند. بعد احساسی به معنای احساس دلستگی به محیط است که ناشی از احساسات روان‌شناختی، پیوندهای عاطفی و اجتماعی است و بعد ادراکی به معنای ارزیابی شناختی انسان از محیط و مکان موردنظر می‌باشد. این سه بعد در یک ارتباط متقابل با یکدیگر بوده و همدیگر را تقویت یا تضعیف می‌کنند، اما در این تحقیق رضایت از مکان به‌عنوان متغیر وابسته تابعی از ادراک مکان و دلستگی به مکان دانسته شده و انتظار می‌رود شناخت ارتباط این متغیرها بتواند در درک بسیاری از رفتارها و انگیزه‌های انسان‌ها در برابر مکان و محیط‌زیست مؤثر باشد.

شکل ۱. مدل تحلیلی تحقیق

بر اساس مدل نظری تحقیق، فرضیه‌های مطرح‌شده عبارت‌اند از: اول) بین دل‌بستگی به مکان و درک از محیط همبستگی وجود دارد؛ فرضیه دوم) دل‌بستگی به مکان تأثیر معناداری در پیش‌بینی رضایت از مکان دارد؛ فرضیه سوم) درک از محیط تأثیر معناداری در پیش‌بینی رضایت از مکان دارد؛ فرضیه چهارم) نقش میانجی‌گر درک از محیط در رابطه بین دل‌بستگی به مکان با رضایت از مکان تأثیر مثبت و معناداری دارد؛ و فرضیه پنجم) نقش میانجی‌گر دل‌بستگی به مکان در رابطه بین درک از محیط با رضایت از مکان تأثیر مثبت و معناداری دارد.

روش تحقیق

تحقیق حاضر با استفاده از روش پیمایش و از رویکرد مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) برای تحلیل اطلاعات بهره‌برده است (Little et al., 2022; Schumacker, 2022). جامعه آماری را تمامی ساکنین و کسبه بالای ۱۸ سال محله نوبر تبریز تشکیل می‌دهد. برای انتخاب نمونه‌ها هم از ساکنین و هم از کاسبان محله استفاده شده است. دلیل انتخاب کاسبان در کنار ساکنین این بود که بسیاری از کاسبان این محله مدت‌های مدیدی است که در این محله به کاسبی مشغول هستند و می‌توان آن‌ها را نیز یکی از سکنه محله

تلقی نمود. به بیانی دیگر علی‌رغم اینکه بسیاری از آن‌ها محل زندگی متفاوتی دارند اما بخش زیادی از روز را در این محله سپری می‌کنند و در واقع محل کاسبی آن‌ها بیش از محل زندگی‌شان در تجارب و روابط اجتماعی آن‌ها نقش دارد. علی‌رغم این که توافق نظر کاملی در مورد حجم نمونه در روش‌های مبتنی بر مدل‌سازی ساختاری وجود ندارد، اما به‌زعم بسیاری از پژوهشگران حداقل حجم نمونه لازم ۲۰۰ می‌باشد (Kline, 2023). در این تحقیق برای اطمینان از پوشش کامل محله به لحاظ آماری تعداد ۳۵۰ نفر از جامعه آماری به‌عنوان نمونه انتخاب شدند که به دلیل مخدوش بودن و نقص برخی از پرسشنامه‌ها در نهایت اطلاعات ۳۲۰ نفر از پاسخ‌گویان مورد استفاده قرار گرفت. از بین نمونه‌های منتخب ۱۳۸ نفر (۴۳ درصد) زن و ۱۸۲ نفر (۵۷ درصد) مرد بودند. ۱۳۹ نفر (۴۳ درصد) مجرد و ۱۸۱ نفر (۵۷ درصد) متأهل بودند. ۴۶ نفر (۱۴ درصد) از پاسخ‌گویان دارای تحصیلات زیر دیپلم، ۱۰۵ نفر (۳۳ درصد) دارای تحصیلات دیپلم و ۱۶۹ نفر (۵۳ درصد) دارای تحصیلات بالای دیپلم بودند. شیوه نمونه‌گیری هم به شکل نمونه‌گیری تصادفی ساده بوده، به این شکل که تعدادی از بلوک‌های محله به شکل تصادفی انتخاب و از هر کدام از بلوک‌ها تعدادی منزل مسکونی و واحد تجاری به‌عنوان نمونه انتخاب گردیدند. بعد از انتخاب نمونه‌ها در صورتی که آن‌ها به هر دلیلی قادر به پاسخ‌گویی نبودند، واحد جنب آن برای نمونه انتخاب می‌شد.

شیوه گردآوری اطلاعات به شکل مصاحبه غیرحضوری بود؛ به این شکل که بعد از انتخاب نمونه‌ها پرسشگران پرسشنامه‌ها را بعد از توضیحات کافی در مورد نحوه پاسخ‌گویی به سؤالات در اختیار آن‌ها قرار می‌دادند و زمانی را برای تحویل گرفتن آن‌ها به‌صورت حضوری توافق می‌کردند و در همان زمان مقرر پرسشگران برای تحویل گرفتن پرسشنامه مراجعه می‌کردند. برای پرسشگری از افراد خبره و باتجربه که سابقه خوبی در امر پرسشگری داشتند استفاده و قبل از شروع پرسشگری آموزش‌های لازم به آن‌ها داده شد. پرسشگری در بازه زمانی ۳۵ روزه و زمان مراجعه به منازل مسکونی یا واحدهای تجاری از ساعت ۶ عصر تا ۹ شب تعیین شده بود. خوشبختانه با توجه به این که حجم سؤالات پرسشنامه زیاد نبود، پاسخ‌گویان تمایل زیادی برای مشارکت در این تحقیق

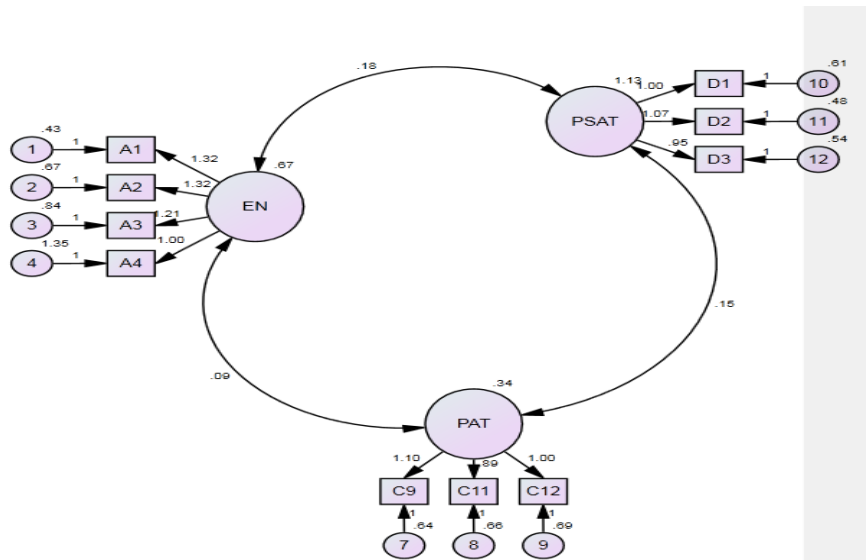
داشتند و این موضوع خود یک دلیل مهمی است که می‌توان از آن برای اطمینان از اعتبار داده‌ها استفاده کرد.

دل‌بستگی به مکان بر اساس مقیاس لویکا (2008, 2005) با سه گویه زیر موردسنجش قرار گرفت. «من این محله را خیلی دوست دارم»، «احساس دل‌بسته بودن به این محل دارم» و «من به این محله افتخار می‌کنم». مقدار آلفای کرونباخ که نشان از همبستگی درونی گویه‌ها دارد ۰/۷۸ می‌باشد. برای سنجش میزان رضایت از مکان از سه گویه «از این که تصمیم گرفتم در این محل بمانم خوشحال هستم»، «انتخاب این محل برای زندگی بهترین انتخاب از هر انتخاب دیگری بود» و «بودن در این محل برایم حس رضایت‌مندی می‌دهد» استفاده شد که اقتباسی از کار یوکسل و همکاران (2010) بود. برای سنجش درک از کیفیت مکان نیز از تحقیق بونیتو و همکاران (2003) استفاده شده است. آن‌ها مقیاس ادراک کیفیت محیطی ساکنین (PREQ) را معرفی کردند که شامل چهار بعد معماری و برنامه‌ریزی شهری، ویژگی‌های اجتماعی ارتباطی، ویژگی‌های کارکردی و ویژگی‌های زمینه‌ای بود. با توجه به این که قرار دادن تمام گویه‌ها در پرسشنامه احتمال عدم پاسخ‌گویی و انصراف از مشارکت را در پاسخ‌گویان افزایش می‌داد، درنهایت، با استفاده از نظرات ۵ نفر از اساتید و خبرگان حوزه مطالعات شهری از هر بعد ۵ گویه انتخاب و در پرسشنامه قرار داده شد. ملاک انتخاب گویه‌ها، نمره‌دهی خبرگان به هر کدام از گویه‌ها بوده، به شکلی که تمامی گویه‌ها در اختیار خبرگان قرار گرفت و از آن‌ها خواسته شد بر مبنای ابعادی که در بالا گفته شد به گویه‌ها نمره ۱-۵ بدهند. درنهایت از هر بعد گویه‌هایی که بیشترین نمره را بر اساس ارزیابی خبرگان کسب نموده بودند، انتخاب شدند؛ بنابراین مقیاس ادراک کیفیت محیطی، ترکیبی از ۲۰ گویه است که در چهار بعد سنجیده شده‌اند. مقدار آلفای کرونباخ برای این ۲۰ گویه نیز ۰/۸۴ محاسبه شد که نشان از پایداری درونی گویه‌ها دارد. جهت ارزیابی اعتبار ابزار تحقیق از اعتبار ساختاری استفاده شد که برای این منظور ضرایب بارهای عاملی هر کدام از معرف‌های متغیرهای تحقیق که بر اساس تحلیل عاملی تأییدی محاسبه شد به‌عنوان مبنای اعتبار گویه‌ها در سنجش متغیر موردنظر مورداستفاده قرار گرفت (جدول شماره ۱ و شکل شماره ۲).

جدول ۱. نتایج تحلیل عاملی تأییدی

		برآورد رگرسیونی	S.E.	C.R.	P	ضرایب استاندارد رگرسیونی	
C9	<---	دلبستگی مکانی	۱/۱۰	۰/۲۵		۰/۶۳	
C11	<---	دلبستگی مکانی	۰/۸۹	۰/۱۹	۴/۲۰	***	۰/۵۴
C12	<---	دلبستگی مکانی	۱/۰۰		۴/۴۸	***	۰/۵۸
A4	<---	درک محیطی	۱/۰۰				۰/۵۸
A3	<---	درک محیطی	۱/۲۱	۰/۱۵	۷/۸۵	***	۰/۷۳
A2	<---	درک محیطی	۱/۳۲	۰/۱۶	۸/۲۲	***	۰/۸۰
A1	<---	درک محیطی	۱/۳۲	۰/۱۶	۸/۴۲	***	۰/۸۶
D1	<---	رضایت مکانی	۱/۰۰				۰/۸۰
D2	<---	رضایت مکانی	۱/۰۷	۰/۰۹	۱۲/۴۰	***	۰/۸۵
D3	<---	رضایت مکانی	۰/۹۵	۰/۰۸	۱۲/۰۷	***	۰/۸۱
شاخص‌های نیکویی برازش		GFI=.95, AGFI=.91, IFI=.97, TLI=.95, CFI=.97, RMSEA=.06					

شکل ۲. مدل تحلیل عاملی تأییدی

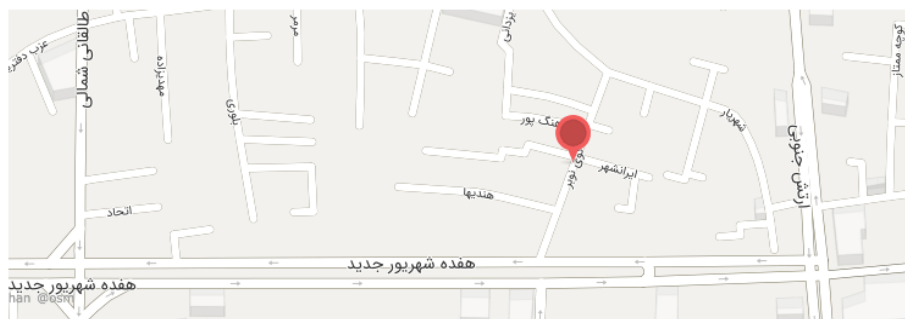
مطابق شکل شماره ۲، دل‌بستگی به مکان با سه گویه که در این جدول با حروف C9, C11, C12 نشان داده و ضرایب استاندارد رگرسیونی هر سه گویه، مقدار مناسب نسبتاً بالای ۰/۵ دارند. مقدار P نیز که با *** نشان داده شده است به معنای آن است که این بارهای عاملی در سطح اطمینان بالای ۹۹ درصد معنی‌دار هستند. به بیان دیگر می‌توان گفت این گویه‌ها در سنجش عامل دل‌بستگی مکان معتبر هستند یا بخشی از همان ساختار مفهومی محسوب می‌شوند. این موضوع در مورد دیگر عامل‌ها نیز صدق می‌کند. همان‌گونه که مشاهده می‌شود، عامل درک محیطی از چهار بعد: معماری و برنامه‌ریزی شهری ((A1، ویژگی‌های اجتماعی ارتباطی (A2)، ویژگی‌های کارکردی (A3) و ویژگی‌های زمینه‌ای (A4) تشکیل شده است که بارهای عاملی این ابعاد نیز بر روی ساختار درک محیطی بیش از ۰/۷ و به لحاظ آماری در سطح اطمینان بالای ۹۹ درصد، معتبر است. ساختار رضایت از مکان متشکل از سه گویه D1, D2, D3، بیانگر بارهای عاملی مناسب و در سطح اطمینان بالای ۹۹ درصد معنی‌دار و معتبر ارزیابی شده است. تمامی شاخص‌های نیکویی برازش بالای ۰/۹ هستند که نشان می‌دهند که ابزار طراحی شده برای سنجش متغیرها دارای اعتبار ساختاری مناسبی می‌باشد (Van Zyl & Ten Klooster, 2022).

محدوده مورد مطالعه

یکی از محله‌های بزرگ و تاریخی شهر، محله نوبر تبریز است که در مرکز این شهر واقع شده است. کوی‌های قدیمی تاریخی تبریز از قبیل له‌له بیگ، سیدلر و مقصودیه در این محله قرار گرفته و وجود قنات‌ها و مساجد متعددی از قبیل مسجد قانلی و مسجد میدان از مهم‌ترین آثار تاریخی این محله می‌باشد. مرکز محله نوبر، میدان مقصودیه می‌باشد که از نام مقصود بیگ، نامی از سرداران دوره صفویه گرفته شده است. محله نوبر از قدیم یکی از مراکز مهم تجاری شهر تبریز قلمداد می‌شده و وجود بازارهای متعدد تاریخی از قبیل بازار امیر، بازار پنبه‌فروش‌ها، بازار قائم‌مقام، بازار مسگران، بازارچه ساعدالملک، بازارچه فراش‌باشی مؤید این موضوع می‌باشد. این محله همچنین محل سکونت تجار مشهور شهر بوده است که وجود خانه‌های تاریخی از قبیل خانه حاج سیدباقر، خانه حاج میرزاشفیع

آقامجتهد، خانه حاج صمد طاهباز، خانه محمد آقا سرتیپ و خانه حاج میرزا یوسف آقا در این محله این موضوع را تأیید می‌کند. همچنین در این محله تعداد دروازه‌ها و کاروان‌سراها حاکی از نقش پررنگ این محله در تعاملات و مبادلات تجاری و اقتصادی شهر تبریز بوده است. از مهم‌ترین کوی‌های محله نوبر می‌توان حاج اسماعیل، له‌له بیگ، سیدلر و مقصودی را نام برد که دارای کوچه‌های پر پیچ بسیاری هستند. همچنین قنات‌های اکبر آباد، توپچی‌باشی، فتح‌الله‌اف، قورچی‌باشی و ملاباشی در این محله قرار گرفته‌اند. محله نوبر صاحب ۲۶ مسجد مختلف است که مسجد قانلی و مسجد میدان از مهم‌ترین آن‌ها هستند. باغشمال که مجموعه‌ای متشکل از تأسیسات فرهنگی، مسکونی و ورزشی است، در دوره مشروطیت از محله‌های آزادی خواه بود و میرزا اسماعیل نوبری، از بنیان‌گذاران نهضت مشروطیت ایران، اهل این محله بود. پس از مشروطیت نیز، نخستین مدرسه به سبک نوین تبریز با همین نام در محله نوبر (شکل ۳ موقعیت مکانی محله) تأسیس شد (رحیمی و همکاران، ۱۳۹۶؛ پورمختار و همکاران، ۱۴۰۲؛ حمزه‌ای زاده و همکاران، ۱۴۰۰).

شکل ۳. موقعیت مکانی محله نوبر

یافته‌های تحقیق

با توجه به این که سؤالات در قالب طیف ۵ درجه‌ای لیکرت پرسیده شده است، بنابراین حداکثر نمره میانگین برای متغیرهای دل‌بستگی به مکان و رضایت از مکان نمره ۱۵ و برای متغیر درک محیطی نمره ۲۰ می‌باشد که با این تفاسیر بر اساس ارقام جدول شماره ۲ می‌توان گفت میانگین ۱۱/۹۲ برای متغیر دل‌بستگی به مکان و ۱۱/۶۲ برای متغیر رضایت از

مطالعه ارتباط دلبستگی به مکان و ادراک محیطی بر رضایت از مکان...؛ هدفی و صرافای نیک | ۱۷۵

مکان و میانگین ۱۵/۰۲ برای متغیر درک محیطی دلالت بر دلبستگی و رضایت مناسب پاسخ‌گویان نسبت به مکان زندگی خود دارد و ساکنین، کیفیت محیط زندگی خود را مناسب ارزیابی کرده‌اند.

جدول ۲- میانگین نمرات متغیرهای اصلی

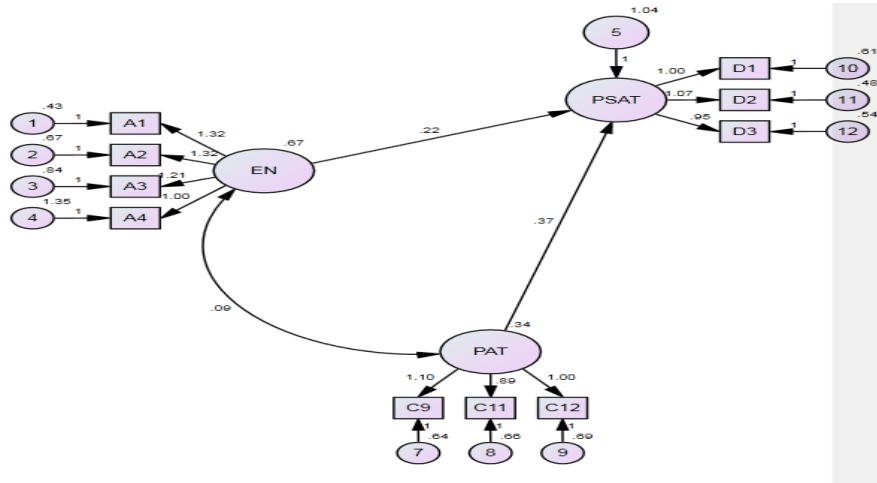
نام متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
درک محیطی	۱۵/۰۲	۴/۶۴
رضایت از مکان	۱۱/۶۲	۳/۴۹
دلبستگی به مکان	۱۱/۹۲	۲/۱۲

این تحقیق به دنبال یافتن ارتباط سه متغیر دلبستگی مکانی، درک از محیط و رضایت مکانی بوده که برای این منظور پنج فرضیه مطرح که در این بخش نتایج آن‌ها با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزار AMOS,24 محاسبه و ذکر شده‌اند.

جدول ۳- نتایج تحلیل ساختاری ارتباط متغیرها

فرضیه	عبارت فرضیه	برآورد رگرسیون	S.E.	C.R.	P	ضرایب استاندارد رگرسیونی
۱	درک محیطی ↔ دلبستگی به مکان	۰/۰۹	۰/۰۵	۱/۸۴	۰/۰۴	۰/۰۹
۲	دلبستگی به مکان ← رضایت از مکان	۰/۳۷	۰/۱۸	۲/۰۴	۰/۰۴	۰/۳۷
۳	درک محیطی ← رضایت از مکان	۰/۲۲	۰/۱۱	۲/۰۵	۰/۰۴	۰/۲۲
شاخص‌های نیکویی برازش RMSEA= ۰/۹۸, CFI= ۰/۹۶, TLI=۰/۹۸, IFI=۰/۹۴, AGFI=۰/۹۷, GFI= ۰/۵۹						

شکل ۴- مدل ساختاری ارتباط متغیرها

مطابق جدول شماره ۳، میزان همبستگی دو متغیر دل‌بستگی مکانی (PAT) و درک محیط (EN) ۰/۰۹ و مثبت می‌باشد که با توجه به مقدار P برابر با ۰/۰۴، می‌توان گفت این میزان همبستگی به لحاظ آماری در سطح اطمینان بالای ۹۵ درصد معنی‌دار می‌باشد. معنای این ارتباط معنی‌دار این است که دو متغیر دل‌بستگی به مکان و درک محیطی دارای وابستگی متقابل به میزان نزدیک به ۱۰ درصد هستند. در این جدول، میزان ضریب استاندارد رگرسیونی متغیر دل‌بستگی مکانی (PAT) بر رضایت مکانی (PSAT) برابر با ۰/۳۷ می‌باشد که این مقدار نشان می‌دهد این دو متغیر به لحاظ آماری دارای همبستگی معنی‌داری هستند؛ به طوری که افزایش یا کاهش مقادیر نسبی هر کدام از این متغیرها در افزایش و کاهش متغیر مقابل تأثیر خواهد داشت. همچنین در این جدول، مشخص است که میزان ضریب استاندارد رگرسیونی متغیر درک محیط (EN) بر رضایت مکانی (PSAT) برابر با ۰/۲۲ می‌باشد که این مقدار نیز حاکی از همبستگی مثبت و معنی‌دار این دو متغیر می‌باشد. به طور کلی با توجه به ارقام جدول ۳، می‌توان نتیجه گرفت که سه فرضیه اول تحقیق حاضر از نظر آماری تأیید می‌شود و این موضوع بیانگر ارتباط متقابل و تأثیرگذاری متغیرهای تحقیق بر یکدیگر می‌باشد.

مطابق جدول شماره ۳، مقدار شاخص‌های نیکویی برازش مدل‌سازی معادلات

ساختاری در سطح استاندارد قرار دارند، بر این اساس می‌توان گفت مدل نظری ترسیم‌شده که از ادبیات نظری استخراج شده، با داده‌های تجربی حاصل از تحقیق حاضر مطابقت و برازش دارد. یک فرض زیربنایی الگوی پیشنهادی تحقیق حاضر وجود چند مسیر غیرمستقیم یا واسطه‌ای است که در قالب فرضیات ۴ و ۵ بیان شدند. برای تعیین معنی‌داری اثر غیرمستقیم متغیر مستقل بر متغیر وابسته از طریق متغیر میانجی از روش سوبل^۱ استفاده شد. در این آزمون مقدار از طریق فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$Z\text{-value} = \frac{a * b}{\sqrt{(b^2 * s_a^2) + (a^2 * s_b^2) + (s^2 * s_b^2)}}$$

در این فرمول a بیانگر مقدار ضریب مسیر میان متغیر مستقل و میانجی، b بیانگر مقدار ضریب مسیر میان متغیر میانجی و وابسته، s_a^2 به معنای مقدار خطای استاندارد میان مسیر متغیر مستقل و میانجی و s_b^2 به معنای مقدار خطای استاندارد میان مسیر متغیر میانجی و وابسته می‌باشد. در صورتی که این مقدار از ۱/۹۶ بیشتر باشد می‌توان گفت تأثیر متغیر میانجی معنی‌دار می‌باشد (حسین پور و قربانی پاچی، ۱۳۹۶).

همچنین برای سنجش شدت تأثیر متغیر میانجی از آزمون VAF استفاده شد که با

فرمول زیر محاسبه می‌شود:

$$VAF = \frac{a \times b}{(a \times b) + c}$$

در این آزمون، a بیانگر مقدار ضریب مسیر بین متغیر مستقل و میانجی، b بیانگر مقدار ضریب مسیر بین متغیر میانجی و وابسته و c به معنای مقدار ضریب مسیر بین متغیر مستقل و وابسته است. این ضریب مقداری بین صفر و یک دارد و این مقدار هرچه به یک نزدیک‌تر باشد نشان‌دهنده شدت تأثیر متغیر میانجی می‌باشد (حسین پور و قربانی پاچی، ۱۳۹۶). مقدار آزمون Z سوبل برای فرضیه چهارم و پنجم برابر با ۱/۳۷ می‌باشد که با توجه به این که این رقم کوچک‌تر از ۱/۹۶ می‌باشد؛ بنابراین می‌توان گفت تأثیر متغیر درک محیطی در ارتباط بین متغیرهای دل‌بستگی به مکان، رضایت از مکان و تأثیر متغیر میانجی گر

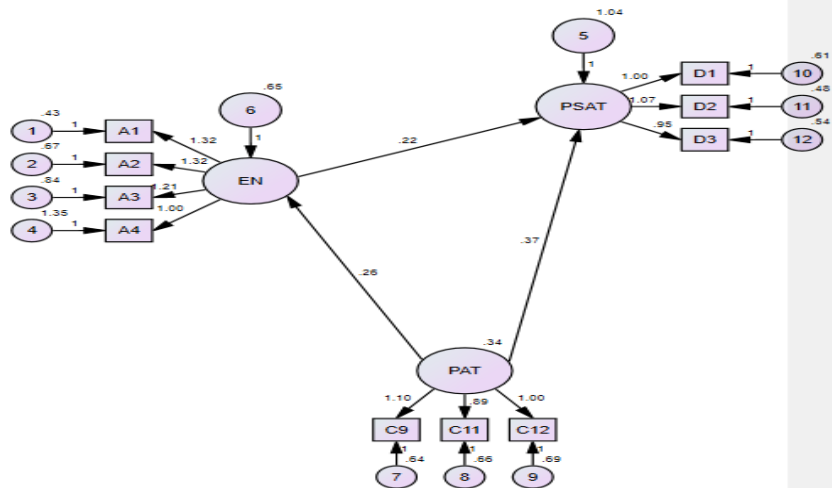
^۱ Sobel

دلبستگی به مکان در ارتباط بین متغیرهای درک محیطی و رضایت از مکان در سطح اطمینان ۹۵ درصد معنی‌دار نبوده است. نتیجه آزمون VAF که مربوط به فرضیه چهارم می‌باشد، نشان می‌دهد ۱۲ درصد تأثیرات متغیر دلبستگی به مکان بر رضایت از مکان از طریق متغیر میانجی گر درک محیطی بوده است. نتیجه این آزمون برای فرضیه پنجم ۰/۱۹ نشان می‌دهد که ۱۹ درصد تأثیرات متغیر درک محیطی بر رضایت از مکان از طریق اثر غیرمستقیم متغیر میانجی گر دلبستگی به مکان بوده است. این موضوع نشان می‌دهد که قدرت اثر میانجی‌گری متغیر دلبستگی به مکان بیشتر از متغیر درک محیطی بوده است. نتایج آزمون سوبل و VAF را می‌توان در جدول شماره ۴ و شکل‌های شماره ۵ و ۶ مشاهده نمود.

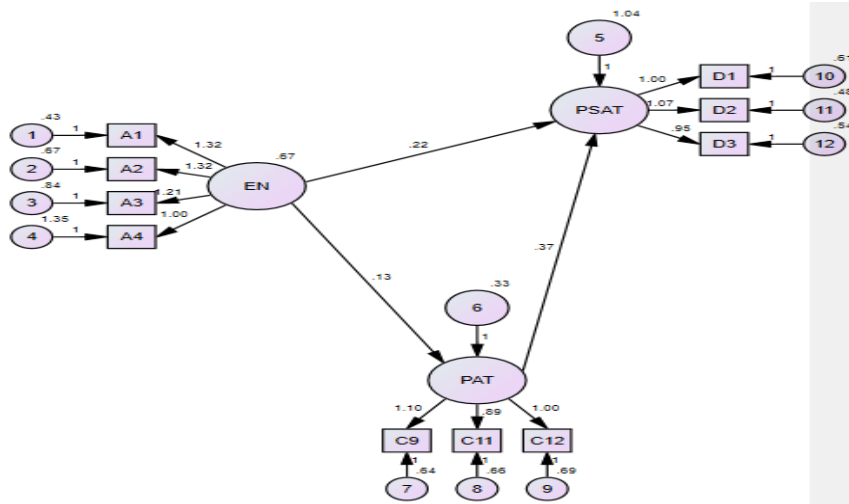
جدول ۴: نتایج تحلیل ساختاری ارتباط متغیرها

فرضیه	عبارت فرضیه	ضریب مسیر	انحراف استاندارد	مقدار Z سوبل	مقدار VAF
۴	دلبستگی به مکان ← درک محیطی	۰/۲۵۸	۰/۱۴۰	۱/۳۷	۰/۱۲
	رضایت از مکان ← درک محیطی	۰/۲۱۸	۰/۱۶۸		
	رضایت از مکان ← دلبستگی به مکان	۰/۳۶۹	۰/۱۸۱		
۵	عبارت فرضیه	ضریب مسیر	انحراف استاندارد	مقدار Z سوبل	مقدار VAF
	دلبستگی به مکان ← درک محیطی	۰/۱۳۱	۰/۰۷	۱/۳۷	۰/۱۹
	دلبستگی به مکان ← رضایت از مکان	۰/۳۶۹	۰/۱۸۱		
درک محیطی ← رضایت از مکان	۰/۲۱۸	۰/۱۰۶			

شکل ۵. مدل ساختاری نقش میانجی‌گر درک محیطی در تأثیر دل‌بستگی به مکان در رضایت مکان

شکل ۶. مدل ساختاری نقش میانجی‌گر دل‌بستگی به مکان در تأثیر درک محیطی در رضایت مکان

بحث و نتیجه‌گیری

تحقیق حاضر ارتباط بین دل‌بستگی به مکان را با درک محیط و تأثیر این دو متغیر را بر رضایت از مکان مورد مطالعه قرار داده است. حس رضایت از مکان به‌عنوان یکی از مهم‌ترین دلایل وفاداری و رفتارهای مناسب انسان در برابر فضاها و مکان‌های جغرافیایی

محسوب می‌شود. این حس به معنای تقریب، آمال دستاوردهای انسان در ارتباط با مکان بوده و تحت تأثیر ارزیابی‌های ذهنی و عینی انسان از مکان قرار دارد. این ارزیابی‌ها، در قالب ارزیابی‌های شناختی (ادراک محیطی) و احساسی (دل بستگی مکانی) صورت می‌گیرد (Kement et al., 2021). برای این منظور، محله نوبر تبریز به عنوان یک محله تاریخی که بعد از فرآیند توسعه شهری تبریز دچار تغییرات و تحولات زیادی شده است به عنوان مطالعه موردی انتخاب شد تا اثرات این متغیرها بر همدیگر در این محله مورد بررسی قرار گیرد. نتایج تحلیل عاملی نشان داد ابزار گردآوری اطلاعات دارای اعتبار ساختاری مناسبی بوده و مقادیر آلفای کرونباخ نیز حاکی از پایداری درونی این گویه‌ها دارد. از این رو پژوهشگران حوزه‌های مرتبط می‌توانند از این ابزار برای انجام مطالعات خود و گسترش دانش تجربی مطالعات مرتبط بهره‌برداری کنند.

نتایج تحقیق حاضر هم‌راستا با نتایج برخی دیگر از پژوهش‌ها (Jin & Lee, 2023; Zhang et al., 2021) نشان می‌دهد که رضایت از مکان تابعی از دل بستگی به مکان و ادراک محیطی است. وجود چنین ارتباطی در محله نوبر تبریز شاید این گونه قابل تبیین باشد که مناطق شهری تاریخی با بناها، ساختمان‌ها، معابد یا شکل‌های هنری قدیمی خود، عموماً برای افراد جذابیت بیشتری دارند. این بناها و ساختمان‌ها قادرند حس ثبات و استمرار را در فرد به وجود آورده و در او احساس امنیت ایجاد کنند که نشان از استقلال موقعیت فرد در محیط زندگی است. همچنین، تاریخچه و ادامه‌دار بودن اسامی خیابان‌ها و محل‌ها، احساس همبستگی و ارتباط با نسل‌های گذشته را به افراد القا می‌کند و حس هویت فردی و ملی را تقویت می‌کند. ارتباط عاطفی و احساسی با مکان، همچنین درک و فهم عمیق از ویژگی‌های طبیعی و فرهنگی مکان می‌تواند به فرد کمک کند تا محیط اطراف را بهتر بشناسد و لذت بیشتری از زندگی در آن اماکن داشته باشد.

همچنین، نتایج تحقیق نشان داد که بین دل بستگی مکانی و درک محیطی ارتباط معنی‌داری وجود دارد (Dlamini et al., 2022; Best et al., 2020). این یافته می‌تواند با نتایج پژوهش دانشپور و همکاران (۱۳۸۸)، ارباب و همکاران (۱۳۹۴)، و عزیزی و ارباب (۱۳۸۹) مطابقت داشته باشد که عناصری مانند حس مکان، روابط اجتماعی و هویت مکان

را در شکل‌گیری ادراک محیطی مؤثر می‌دانند. به نظر می‌رسد حس مثبت و ادراک مکان‌ها از مکان در راستای تجارب و سوابق پیوند آن‌ها با مکان اتفاق می‌افتد (حسینی و صابری، ۱۴۰۱؛ زنگنه و همکاران، ۱۳۹۷) و عوامل دیگری همچون هویت بخشی انسان به مکان‌ها (Lewicka, 2008; Peng et al., 2022; Farhad et al., 2021) نیز در این راستا بسیار مهم است. می‌توان گفت رابطه درک محیط و دل‌بستگی به مکان یک رابطه دوسویه و هم‌افزا است که هر کدام از این‌ها می‌توانند با واسطه یا بدون واسطه همدیگر را تقویت کنند. این موضوع بیانگر آن است که بین میزان رفاه و آسایش افراد در محل و امکانات دسترسی آن‌ها به‌عنوان ابعاد مهمی از کیفیت محیطی و میزان دل‌بستگی افراد به این اماکن ارتباط معنی‌داری وجود دارد (زمانزاده دربان، ۱۳۹۶؛ عباس زاده و همکاران، ۱۳۹۵).

این ارتباط به‌ویژه در محله تاریخی نویر از این نظر حائز اهمیت است که مکان‌های تاریخی اغلب دارای معنا و ارزش تاریخی و فرهنگی بالایی هستند. این معنا و ارزش می‌تواند حس مکانی قوی را در افراد ایجاد کند. همچنین مکان‌های تاریخی معمولاً با حس مثبت و ادراک مثبت از مکان‌ها همراه هستند. این ممکن است به‌علت زیبایی معماری، مناظر طبیعی، فضاها، باز، یا حس آرامش و صلابتی که این مکان‌ها به افراد القا می‌کنند باشد.

مکان قابلیت هویت‌بخشی به زندگی اجتماعی دارد و از این رو می‌تواند حس و درک مثبتی در مکان‌ها ایجاد کند و ادراک مثبت هم به‌نوبه خود می‌تواند در تقویت حس دل‌بستگی به مکان مؤثر باشد. این یافته را می‌توان در تطابق با یافته برخی دیگر از اندیشمندان حوزه دانست (Fiske & Taylor, 2007; Maricchiolo et al., 2021; Terman, 2020). محله تاریخی نویر به دلیل برخورداری از عناصر فرهنگی، تاریخی و آرمانی می‌تواند نقش مهمی در هویت بخشی و ایجاد ارتباط قوی ساکنین با محله داشته باشد. هویت مکانی می‌تواند افراد را به یک گروه یا جامعه مشترک متصل کند که از همین مکان تاریخی نشأت می‌گیرد. علاوه بر این، حضور عناصر فرهنگی و تاریخی در مکان‌های تاریخی می‌تواند به افراد احساس ارتباط با گذشته و هویت ملی یا فرهنگی خود را القا کند. این ارتباط با گذشته می‌تواند در افراد حس رضایت‌مندی ایجاد کرده و آن‌ها را به سمت

حفظ و حراست از میراث فرهنگی و تاریخی محله بکشانند.

از آنجایی که هیچ کدام از متغیرهای دل‌بستگی به مکان و درک محیطی به‌عنوان متغیر میانجی‌گر تأثیر معنی‌داری را در ایجاد ارتباط با رضایت از مکان نشان ندادند، پس می‌توان گفت این متغیرها به‌طور مستقیم بر رضایت از مکان تأثیرگذار هستند و وجود هر کدام از این متغیرها برای تبیین تغییرات متغیر رضایت از مکان مستقل و تعیین‌کننده می‌باشد. از آنجایی که ادراک محیط یک ساختار مرکب از ابعاد کالبدی، اجتماعی، کارکردی و زمینه‌ای می‌باشد بنابراین می‌توان گفت محله نوبر نیز به دلیل برخوردارگی از این ابعاد به‌ویژه خصلت هویت‌بخش و تاریخی آن می‌تواند حس دل‌بستگی را در ساکنین و کسبه ایجاد کند. بدین ترتیب، محله‌های تاریخی به دلیل برخوردارگی از ابعاد کالبدی، اجتماعی، کارکردی و زمینه‌ای، می‌توانند حس دل‌بستگی را در ساکنین و کسبه ایجاد کنند و در نتیجه احساس رضایت بیشتری در آن‌ها شکل می‌گیرد.

همان‌گونه که انتظار می‌رفت ارزیابی مثبت از کیفیت محیطی بر میزان رضایت از مکان تأثیر مثبت دارد و بالعکس؛ که این یافته هم‌راستا با یافته‌های دیگر محققین می‌باشد (Lalli, 1988; Maghsoodi et al., 2021; Isa et al., 2022). ادبیات تحقیق نشان می‌دهد ادراک مثبت از کیفیت کالبدی و اجتماعی مکان نقش مهمی در رضایت مکانی افراد ایفا می‌کند (Fornara et al., 2010). محله‌های تاریخی اغلب دارای کیفیت کالبدی بالا هستند، به‌عنوان مثال، مورفولوژی معماری، خیابان‌های پیاده‌رو، فضاهای سبز و تنوع معماری. این عوامل می‌توانند احساس آرامش، زیبایی و رضایت را در افراد ایجاد کنند. همچنین، محله‌های تاریخی اغلب دارای جامعه محلی فعال و پویا هستند. این جامعه محلی می‌تواند احساس انسجام و ارتباط اجتماعی را در افراد تقویت کند و در نتیجه رضایت از مکان را افزایش دهد. همین‌طور دل‌بستگی به مکان تأثیر مثبت بر رضایت مکانی دارد، با یافته‌های محققین دیگر در تطابق می‌باشد (Hur et al., 2010; Elabd, 2013) که یک همبستگی بین رضایت از جنبه‌های کالبدی و اجتماعی مکان را با دل‌بستگی به مکان در سطوح محلی و منطقه‌ای گزارش می‌کنند. در محله‌های تاریخی، مردم معمولاً از تاریخ، معماری و فرهنگ محلی خود بهره می‌برند و این موارد می‌توانند احساس ارتباط عمیق‌تری

با محله را ایجاد کنند. همچنین، فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی در محله‌های تاریخی می‌توانند به ایجاد ارتباطات اجتماعی قوی و افزایش دلبستگی به محله کمک کنند. البته در برخی دیگر از پژوهش‌ها بر تأثیر رضایت مکانی بر دلبستگی مکان تأکید شده است (Bonaiuto et al., 1999; Brown et al., 2003). به این شکل که در این پژوهش‌ها این گونه ادعا شده است که هر چه میزان رضایت افراد از ویژگی‌های کالبدی و اجتماعی مکان بیشتر باشد تعلق و دلبستگی بیشتری نسبت به آن مکان خواهد داشت.

می‌توان این گونه جمع‌بندی کرد که وجود عناصر تاریخی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی در محله نوبر تبریز نه فقط از جنبه‌های کالبدی و کارکردی بلکه به لحاظ هویت-بخشی و ایجاد احساس مثبت می‌تواند زمینه‌ساز رضایت‌مندی از این محله در بین ساکنین باشد. از این رو می‌توان با تمهیدات مختلفی از قبیل محافظت از بناهای تاریخی محله، معرفی تاریخ و پیشینه آن به ساکنین، تقویت و حمایت از کسب‌وکارهای سنتی محله، جلوگیری از آسیب‌رسانی طرح‌های توسعه مدرن شهری به بافت فرهنگی و تاریخی محله و ارائه آموزش‌های عمومی به نسل جدید در مورد اهمیت و ارزش حفظ این میراث تاریخی می‌توان در ایجاد دلبستگی به این محلات، حفظ هویت آن‌ها، ایجاد ادراک مثبت نسبت به آن‌ها و در نتیجه افزایش میزان رضایت‌مندی ساکنین آن‌ها اهتمام ورزید.

در این تحقیق یکی از محدودیت‌ها این بود که در این مطالعه به نوع مسکنی که افراد در آن زندگی می‌کنند توجهی نشده است و احتمالاً این عامل بتواند به عنوان یک عامل تأثیرگذار در ایجاد دلبستگی به مکان و احساس رضایت‌مندی از آن نقش داشته باشد. لذا پیشنهاد می‌شود در پژوهش‌های آتی به نوع مسکن (آپارتمانی یا ویلایی) نیز به عنوان یک متغیر تأثیرگذار احتمالی توجه شود. همچنین ممکن است ویژگی‌های اجتماعی و جمعیتی شناختی ساکنین نیز در ایجاد دلبستگی و حس رضایت از مکان تأثیرگذار باشد که تحقیقات آتی حتماً به این مقولات توجه نشان خواهند داد. همچنین تحقیق حاضر را می‌توان در محلات دیگر با ویژگی‌های متفاوت انجام داد تا با مقایسه نتایج آن با دیگر پژوهش‌ها درک جامعی از تأثیرات متقابل متغیرهای تحقیق بر یکدیگر به دست آورد. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آتی به این نکته توجه نموده و نقش عوامل واسطه‌ای در

ارتباط بین درک محیط، دل‌بستگی مکانی، رضایت مکانی و سایر مفاهیم مرتبط در ادبیات نظری و تجربی را بیشتر مدنظر قرار دهند. همچنین استفاده از روش‌های کیفی و مصاحبه‌های عمیق با کارشناسان می‌تواند در درک بهتر این رابطه مفید باشد.

Orcid

Farzaneh Hadafi <https://orcid.org/0000-0002-5161-4702>

Ali Sarrafi Nik <https://orcid.org/0000-0003-0275-5565>

References

- Aksel, E., & İmamoğlu, Ç. (2020). "Neighborhood location and its association with place attachment and residential satisfaction". *Open House International*, 45(3), 327-340.
- Aleshinloye, K. D., Fu, X., Ribeiro, M. A., Woosnam, K. M., & Tasci, A. D. (2020). "The influence of place attachment on social distance: Examining mediating effects of emotional solidarity and the moderating role of interaction". *Journal of Travel Research*, 59(5), 828-849.
- Aliakbarzadeh Arani, Z., Zanjari, N., Delbari, A., Foroughan, M., & Ghaedamini Harouni, G. (2021). "Place attachment and aging: A Scoping Review". *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 32(1), 91-108.
<https://doi.org/10.1080/10911359.2020.1860852>
- Altman, I., & Low, S. M. (Eds.). (2012). *Place attachment* (Vol. 12). Springer Science & Business Media.
- Best, K., Carrico, A. R., Donato, K., & Mallick, B. (2022). *A multicontextual analysis of place attachment, environmental perceptions, and mobility in southwestern Bangladesh*. Translational Issues in Psychological Science.
- Billig, M. (2006). "Is My Home My Castle? Place Attachment, Risk Perception, and Religious Faith". *Environment and Behavior*, 38(2), 248-265. <https://doi.org/10.1177/0013916505277608>
- Bonaiuto, M., Aiello, A., Perugini, M., Bonnes, M., & Ercolani, A. P. (1999). "Multidimensional perception of residential environment quality and neighbourhood attachment in the urban environment". *Journal of Environmental Psychology*, 19(4), 331-352
- Bonaiuto, M., Fornara, F., & Bonnes, M. (2003). "Indexes of perceived residential environment quality and neighbourhood attachment in urban environments: A confirmation study on the city of Rome". *Landscape and Urban Planning*, 65, 41-52.
- Brocato, E. D. (2006). *Place attachment: an investigation of environments and outcomes in a service context*. The University of Texas at Arlington.
- Brown, B., Perkins, D., & Brown, G. (2003). "Place attachment in a revitalizing neighbourhood: individual and block levels of analysis". *Journal of Environmental Psychology*, 23, 259-271.

- Carrus, G., Bonaiuto, M., & Bonnes, M. (2005). "Environmental concern, regional identity, and support for protected areas in Italy". *Environment and Behavior*, 37(2), 237-257.
- Chen, N. C., Dwyer, L., & Firth, T. (2014). "Conceptualization and measurement of dimensionality of place attachment". *Tourism Analysis*, 19(3), 323-338.
- Ciorici, P., & Dantzler, P. (2019). "Neighborhood satisfaction: A study of a low-income urban community". *Urban Affairs Review*, 55(6), 1702-1730
- Cole, L. B., Coleman, S., & Scannell, L. (2021). "Place attachment in green buildings: Making the connections". *Journal of Environmental Psychology*, 74, 101558.
- Dang, L., & Weiss, J. (2021). "Evidence on the Relationship between Place Attachment and Behavioral Intentions between 2010 and 2021: A Systematic Literature Review". *Sustainability*, 13(23), 13138.
- Devine-Wright, P., & Howes, Y. (2010). "Disruption to place attachment and the protection of restorative environments: A wind energy case study". *Journal of environmental psychology*, 30(3), 271-280.
- Diener, A. C., & Hagen, J. (2022). "The power of place in place attachment". *Geographical Review*, 112(1), 1-5.
- Dlamini, S., Tesfamichael, S. G., & Mokhele, T. (2022). "A selective review of environmental perceptions, attitudes, place attachment, and their spatial characterisation: contrasting the South African and global perspectives". *Environmental Reviews*, 30(4), 552-562.
- Dlamini, S., Tesfamichael, S. G., & Mokhele, T. (2021). "Socio-demographic determinants of environmental attitudes, perceptions, place attachment, and environmentally responsible behaviour in Gauteng province, South Africa". *Scientific African*, 12, e00772.
- Dlamini, S., Tesfamichael, S. G., Shiferaw, Y., & Mokhele, T. (2020). "Determinants of environmental perceptions and attitudes in a socio-demographically diverse urban setup: The case of Gauteng Province, South Africa". *Sustainability*, 12(9), 3613
- Elabd AA. (2013). *Physical and Social Factors in Neighborhood Place Attachment: Implications for Design*. North Carolina State University.
- Farhad, S., Maghsoodi Tilaki, M. J., & Hedayati Marzbali, M. (2021). "Architectural identity and place attachment in historic

- neighbourhoods: an empirical study in Sanandaj, Iran". *Journal of Place Management and Development*, 14(2), 148-162.
- Felonneau M.L. (2004). "Love and Loathing of the City: Urbanophilia and Urbanophobia, Topological Identity and Perceived Incivilities". *Journal of Environmental Psychology*, 24, 43-52
- Fernández-Portero, C., Alarcón, D., & Padura, Á. B. (2017). "Dwelling conditions and life satisfaction of older people through residential satisfaction". *Journal of Environmental Psychology*, 49, 1-7.
- Fiske, S. T., & Taylor, S. E. (2007). *Social cognition: From brains to culture*. New York: McGraw-Hill.
- Fornara, F., Bonaiuto, M. and Bonnes, M. (2010), "Cross-validation of abbreviated perceived residential environment quality (PREQ) and neighborhood attachment (NA) indicators", *Environment and Behavior*, Vol. 42 No. 2, pp. 171-196.
- Gillespie, J., Cosgrave, C., Malatzky, C., & Carden, C. (2022). "Sense of place, place attachment, and belonging-in-place in empirical research: A scoping review for rural health workforce research". *Health & Place*, 74, 102756.
- Halpenny, E. A. (2006). *Environmental behaviour, place attachment and park visitation: A case study of visitors to Point Pelee National Park. A thesis for the degree of Doctor of Philosophy*. UWSpace.
- Hawthorne, T. L., Toohy, K. R., Yang, B., Graham, L., Lorenzo, E. M., Torres, H., McDonald, M., Rivera, F., Bouck, K. & Walters, L. J. (2022). "Mapping emotional attachment as a measure of sense of place to identify coastal restoration priority areas". *Applied Geography*, 138, 102608.
- Hernández, B., Hidalgo, M. C., & Ruiz, C. (2020). *Place Attachment. Theoretical and methodological aspects of research on place attachment*. Routledge. 94-110.
- Hinds, J., & Sparks, P. (2008). "Engaging with the natural environment: The role of affective connection and identity". *Journal of Environmental Psychology*, 28(2), 109-120.
- Hur M, Nasar JL, Chun B. (2010). "Neighborhood satisfaction, physical and perceived naturalness and openness". *Journal of Environmental Psychology*. 30(1): 52-59.
- Irani, M., Rasoulzadeh Aghdam, S., & Ghasemzadeh, B. (2023). "Investigating the link between place attachment, civic engagement, and pro-environmental behaviors". *Environmental*

Development, 47, 100897–100897. <https://doi.org/10.1016/j.envdev.2023.100897>

- Isa, M. I., Hedayati Marzbali, M., & Saad, S. N. (2022). “Mediating role of place identity in the relationship between place quality and user satisfaction in waterfronts: a case study of Penang, Malaysia”. *Journal of Place Management and Development*, 15(2), 130-148.
- Jin, W., Yoon, H., & Lee, S. (2023). “A model of leisure involvement, residential satisfaction, and place attachment in passive older migrants”. *Asia Pacific Viewpoint*, 64(1), 32-46.
- Kement, Ü., Bükey, A., Başar, B., & Göral, M. (2021). “Environmentally Responsible Behavior of Tourists in Cognitive, Affect and Attitude Aspects: an Integrated Approach to Sustainable Tourism Destination”. *Anais Brasileiros De Estudos Turísticos*, 11, 1-12.
- Korpela, K., Ylen, M., Tyrväinen, L., & Silvennoinen, H. (2009). “Stability of self-reported favourite places and place attachment over a 10-month period”. *Journal of Environmental Psychology*, 29(1), 95–100.
- Kline, R. B. (2023). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. Guilford Publications.
- Lalli, M. (1988). “Urban Identity”. In: Canter, D., Jesuino, J.C., Soczka, L., Stephenson, G.M. (eds) *Environmental Social Psychology*. NATO ASI Series, vol 45. Springer, Dordrecht, 303-311. https://doi.org/10.1007/978-94-009-2802-2_26
- Landon, A. C., Woosnam, K. M., Kyle, G. T., & Keith, S. J. (2021). “Psychological needs satisfaction and attachment to natural landscapes”. *Environment and Behavior*, 53(6), 661-683
- Larson, S., De Freitas, D. M., & Hicks, C. C. (2013). “Sense of place as a determinant of people's attitudes towards the environment: Implications for natural resources management and planning in the Great Barrier Reef, Australia”. *Journal of Environmental Management*, 117, 226-234.
- Lee, K. Y., & Jeong, M. G. (2021). “Residential environmental satisfaction, social capital, and place attachment: the case of Seoul, Korea”. *Journal of Housing and the Built Environment*, 36(2), 559-575.
- Lee, J. J., Kyle, G. T., & Scott, D. (2012). “The Mediating Effect of Place Attachment on the Relationship between Festival Satisfaction and Loyalty to the Festival Hosting Destination”. *Journal of Travel Research*, 51(6), 754-767

- Lee, W., & Jeong, C. (2021). "Distinctive roles of tourist eudaimonic and hedonic experiences on satisfaction and place attachment: Combined use of SEM and necessary condition analysis". *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 47(10), 58-71.
- Little, T. D., Rioux, C., Odejimi, O. A., & Stickley, Z. L. (2022). *Parceling in Structural Equation Modeling*. Cambridge University Press.
- Lin, S., Wu, F., & Li, Z. (2021). "Beyond neighbouring: Migrants' place attachment to their host cities in China". *Population, Space and Place*, 27(1), e2374. <https://doi.org/10.1002/psp.2374>
- Lewicka, M. (2008). "Place attachment, place identity, and place memory: restoring the forgotten city past". *Journal of Environmental Psychology*, 28(3), 209-231.
- Lewicka, M. (2010). "What makes neighborhood different from home and city? Effects of place scale on place attachment". *Journal of Environmental Psychology*, 30(1), 35-51.
- Ma, Z., Guo, S., Deng, X., & Xu, D. (2022). "Place attachment, community trust, and farmer's community participation: Evidence from the hardest-hit areas of Sichuan, China". *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 73, 102892. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2022.102892>
- Maghsoodi Tilaki, M. J., Hedayati Marzbali, M., Safizadeh, M., & Abdullah, A. (2021). "Quality of place and resident satisfaction in a historic-religious urban settlement in Iran". *Journal of Place Management and Development*, 14(4), 462-480.
- Manzo, L., & Devine-Wright. (2013). Chapter 2. Comparing the theories of interpersonal and place attachment. *Place attachment: Advances in theory, methods, and applications*, Routledge, London. 23-36. <https://doi.org/10.4324/9780203757765>
- Maricchiolo, F., Mosca, O., Paolini, D., & Fornara, F. (2021). "The mediating role of Place attachment dimensions in the relationship between local social identity and well-being". *Frontiers in Psychology*, 12, 645648.
- Martí, P., Serrano-Estrada, L., Nolasco-Cirugeda, A., & Baeza, J. L. (2022). "Revisiting the spatial definition of neighborhood boundaries: functional clusters versus administrative neighborhoods". *Journal of Urban Technology*, 29(3), 73-94.

- Mesch, G. S., & Manor, O. (1998). "Social ties, environmental perception, and local attachment". *Environment and Behavior*, 30(4), 504-519.
- Özkan, D. G., Özkan, S. D., & Akyol, D. (2019). "Place Satisfaction, Place Attachment and Sense of Community in Neiborhoods: A Case Study on Trabzon, Turkey". *Management Research & Practice*, 11(3), 31-40.
- Peng, J., Strijker, D., & Wu, Q. (2020). "Place identity: how far have we come in exploring its meanings?". *Frontiers in psychology*, 11, 294.
- Peters, M., Muellmann, S., Christianson, L., Stalling, I., Bammann, K., Drell, C., & Forberger, S. (2020). "Measuring the association of objective and perceived neighborhood environment with physical activity in older adults: challenges and implications from a systematic review". *International Journal of Health Geographics*, 19(1), 1-20.
- Prayag, G., & Ryan, C. (2012). "Antecedents of tourists' loyalty to Mauritius: The role and influence of destination image, place attachment, personal involvement and satisfaction". *Journal of Travel Research*, 51(3), 342–356.
- Ramkissoon, H., & Mavondo, F. T. (2015). "The satisfaction–place attachment relationship: Potential mediators and moderators". *Journal of Business Research*, 68(12), 2593-2602.
- Ramkissoon, H., Smith, L., & Weiler, B. (2013). "Testing the dimensionality of place attachment and its relationships with place satisfaction and pro-environmental behaviours: A structural equation modelling approach". *Tourism Management*, 36, 552–566
- Saeideh Zarabadi, Z. S., & Ghasemzadeh, B. (2015). "Testing the Structural Model of Neighborhood Attachment and its Interrelation with Neighborhood Satisfaction and Social Participation: Three Case Studies on Mixed-use (Commercial and Residential), Traditional and Modern Urban Fabrics in Tabriz". *Armanshahr Architecture & Urban Development*, 8(14), 177-192.
- Scannell, L., & Gifford, R. (2017). "Place Attachment Enhances Psychological Need Satisfaction". *Environment and Behavior*, 49(4), 359-389.
- Schumacker, T. A. (2022). *Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. Routledge.
- Shaykh-Baygloo, R. (2021). "Foreign tourists' experience: The tri-partite relationships among sense of place toward destination city, tourism attractions and tourists' overall satisfaction-evidence from Shiraz, Iran". *Journal of Destination Marketing & Management*, 19, 100518.

- Shaykh-Baygloo, R. (2020). "A multifaceted study of place attachment and its influences on civic involvement and place loyalty in Baharestan new town, Iran". *Cities*, 96, 102473
- Stedman, R. C. (2003). "Is it really just a social construction?: The contribution of the physical environment to sense of place". *Society & Natural Resources*, 16(8), 671-685.
- Styvén, M. E., Mariani, M. M., & Strandberg, C. (2020). "This is my hometown! The role of place attachment, congruity, and self-expressiveness on residents' intention to share a place brand message online". *Journal of Advertising*, 49(5), 540-556
- Sun, Y., Fang, Y., Yung, E. H., Chao, T. Y. S., & Chan, E. H. (2020). "Investigating the links between environment and older people's place attachment in densely populated urban areas". *Landscape and Urban Planning*, 203, 103897.
- Terman, A. R. (2020). "Social identities, place, mobility, and belonging: Intersectional experiences of college-educated youth". *Journal of Rural Studies*, 77, 21-32.
- Twigger-Ross, C. and Uzzell, D. (1996), "Place and identity processes", *Journal of Environmental Psychology*, 16(3), 205-220.
- Van Zyl, L. E., & ten Klooster, P. M. (2022). "Exploratory Structural Equation Modeling: Practical Guidelines and Tutorial with a Convenient Online Tool for Mplus". *Frontiers in Psychiatry*, 12. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2021.795672>
- Veasna, S., Wu, W. Y., & Huang, C. H. (2013). "The impact of destination source credibility on destination satisfaction: The mediating effects of destination attachment and destination image". *Tourism Management*, 36, 511-526.
- Von Wirth, T., Grêt-Regamey, A., Moser, C., & Stauffacher, M. (2016). "Exploring the influence of perceived urban change on residents' place attachment". *Journal of Environmental Psychology*, 46, 67-82.
- Wartmann, F. M., Stride, C. B., Kienast, F., & Hunziker, M. (2021). "Relating landscape ecological metrics with public survey data on perceived landscape quality and place attachment". *Landscape Ecology*, 36, 2367-2393.
- Yuksel, A., Yuksel, F., & Bilim, Y. (2010). "Destination attachment: Effects on customer satisfaction and cognitive, affective and conative loyalty". *Tourism Management*, 31(2), 274-284.

Zhang, Y., Park, K. S., & Song, H. (2021). "Tourists' motivation, place attachment, satisfaction and support behavior for festivals in the migrant region of China". *Sustainability*, 13(9), 5210.

References [In Persian]

- Abbaszadeh, S., Gohari, F., & Askari Rabori, A. (2016). "Analysis of Environmental Quality towards Satisfaction of Users in Mashhad Housing Complexes". *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 4(4), 653-671. Doi: 10.22059/jurbangeo.2016.62200. [In Persian]
- Abdollahi, M., Tavakolinia, J., & Sarrafi, M. (2010). "Theoretical Study of the Concept of Neighborhood and its Redefinition with Emphasis on the Conditions of Urban Neighborhoods of Iran". *Human Geography Research*, 42(2), 82-103. [In Persian]
- Amir Kafi, M. & Fathi, Sh. (2012). "Factors affecting attachment to the residential area, a case study: Kerman". *Journal of Iranian Social Studies*, 5(1), 5-41. [In Persian]
- Arbab, P., Azizi, M. M. & Azizi, M. M. (2016). "Explanation of the Key Criteria of the Process of Place-Identity Formation in New Urban Development* (Case Study: District 22 of Tehran)". *Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning*, 20(4), 5-20. Doi: 10.22059/jfaup.2016.59666. [In Persian]
- Azizi, M. M., & Arbab, P. (2010). "Recognition and Evaluation of Identity Formation Process in New Towns: (The Case Study of Hashtgerd New Town, Iran)". *Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning*, 2(42), 47-58. [In Persian]
- Babaeimorad, B., Hadafi, F. & Babaeimorad, M. (2022). "The role of environmental quality and intercultural characteristics of a place in place satisfaction in the axis of Karun River". *Sociological Studies*, 15(55), pp. 7-26. doi: 10.30495/jss.2021.1940369.1379 [In Persian]
- Daneshpour, S. A., Sepehri Moqaddam, M., & Charkhchian, M. (2009). "Explanation to "Place Attachment" And investigation of its effective factors". *Journal of Fine Arts: Architecture & Urban Planning*, 1(38), 37-48. [In Persian]
- Fathebaghali A, Ghasemzadeh B & Mohammadi S. (2016). "Relationships between Place Attachment and Satisfaction in the Natural and Historical Site of Kandovan Village". *Journal of Housing and Rural Environment (JHRE)*, 35(155), 127-142. [In Persian]
- Hadafi, F. (2021). "Place Attachment, Civic Engagement and Risk Preparedness (A case study of Bagmisheh, Tabriz)". *Community*

Development (Rural and Urban Communities), 13(1), 285-313. Doi: 10.22059/jrd.2021.331097.668676. [In Persian]

Hadafi, F., & Sarrafi Nik, A. (2022). "The Relationship of Environmental Perception with Attachment to Place and their Effects on Pro-Environmental Behaviors". *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 10(2), 93-114.

Doi: 10.22059/jurbangeo.2022.332929.1605. [In Persian]

Hajinejad, A., Rafieyan, M. & Zamani, H. (2011). "Assessment and Ranking of the Effective Factors on level of Citizen Satisfaction with Environmental Quality of Life (Case Study: Old and New Urban Pattern of Shiraz City)". *Human Geography Research*, 43(3), 129-144. [In Persian]

Hamzezade, A., Mokhtari, D., & Beygbabaye, B. (2021). "Recognizing the impact of visual-physical values of cultural-historical buildings on the development of sustainable urban tourism Case study: Physical originality of Tarbiat historical pedestrian crossing (Nobar alley) in Tabriz". *Geography (Regional Planning)*, 11(42), 199-213. [In Persian]

Hosseini, A. & Saberi, A. (2023). "The multi-dimensional comparative evaluation of the components of the quality of life of local residents: The case study on cities of Fars and Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad Provinces". *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 10(4), 1-22. Doi: 10.22059/jurbangeo.2023.345085.1712. [In Persian]

Hosseini, S.M., Khiabanchian, N., & Rezaei Rad, H. (2023). "Comparative Assessment of Spatial Indicators of Successful Places Using the Spatial Analysis Method, Case Study: Hamedan's Imam Square Pedestrianization, before and after". *Urban and Regional Development Planning*, 8(24), 252-217. [In Persian]

Hosainpour, D. & Ghorbani Paji, A. (2017). "The Impact of Human Resource Development Strategies on Organizational Effectiveness: A Mediating Role of Mutual Trust and Job Satisfaction of Employees in Sport and Youth Organization of Mazandaran Province". *Journal of Strategic Management Research*, 23(65), 45-75. [In Persian]

Khademi, M., Amirkhani, F., & Fathi, H. (2018). "Place brand value and citizen's brand attachment; analyzing the role of mediator of place satisfaction". *Journal of Marketing Management*, 13(38), 47-63. [In Persian]

- Motallebi, G. (2006). "A human approach on shaping urban spaces, *Honarha-ye Ziba*, 27(27), 1192. [In Persian]
- Purmokhtar, S., Pakdelfard, M. & Sattari Sarbangholi, H. (2023). "Rereading Architecture Archetypal Indicators of Qajar Houses Located in Nobar Neighborhood of Tabriz, Iran". *The Monthly Scientific Journal of Baghe Nazar*, 20(119), 23-38. Doi: 10.22034/bagh.2022.329652.5125. [In Persian]
- Rafieian, M. & Shojaee D. (2023). "Recognizing the Concept of Social Sustainability in Urban Studies, in Search of a Theoretical Framework". *Urban and Regional Development Planning*, 8(24), 35-76. [In Persian]
- Rahimi, L., Rafieian, M., & Bagheri, M. (2017). "Evaluation the Impacts of Spatial Scale on the Residents' Attachment to Place in Central Neighborhoods (Tabriz City)". *Journal of Architecture and Urban Planning*, 9(18), 43-58. Doi: 10.30480/aup.2017.511. [In Persian]
- Safari, S. & Mousavi, S.Y. (2023). "The overgrowth of urbanism and neighborhood-orientated". *Urban and Regional Development Planning*, 8(24), 1-32. [In Persian]
- Sajadzadeh, H., Sharifi, A., Asadi, M. & Sharifi, N. (2015). "Spatial attachment and perceived environmental quality on the sense of satisfaction in the traditional neighborhood Case study: Haji Hamedan neighborhood". *Urban Planning Research*, 6(22), 139-152. [In Persian]
- Shahabian, P., saeidpour, S., & Pirayegar, M. (2014). "The Evaluation of Residential Satisfaction of the Residents of Manzariyeh versus the Residents of Khahare Imam in the City of Rasht". *Quarterly Journal of Environmental Based Territorial Planning*, 7(24), 41-62.
- Tabibian, M., & Mansouri, Y. (2014). "Improvement of Environmental Quality and Satisfaction of Living in New Neighbourhoods by Priority of Actions on the Basis of Residents' Views (Case Study, Kashan)". *Journal of Environmental Studies*, 39(4), 1-16. Doi: 10.22059/jes.2014.36458. [In Persian]
- Zamanzadeh Darban, Z. (2017). "The typology of factors influencing identity and sense of place in the evolution of neighborhood theory with meta-analysis approach". *International Journal of Urban and Rural Management*, 16(48), 65-86. [In Persian]
- Zanganeh, M., Abdolmalaki, S., & Mousavi, M. (2018). "Evaluation of Environmental Quality and Satisfaction of New Residential Settlements (Case Study: Tohid Shahr Sabzevar)". *Geographical Urban Planning Research (GUPR)*, 6(4), 827-844. Doi: 10.22059/jurbangeo.2018.219516.591. [In Persian]

مطالعه ارتباط دل‌بستگی به مکان و ادراک محیطی بر رضایت از مکان...؛ هدفی و صراف‌نیکی | ۱۹۵

Zebardast, E., & Baniamerian, M. (2010). "Investigating the Relationship between Objective and Subjective Indicators of Public-Services Domain of Urban Quality of Life in Hashtgerd New Town". *Journal of Architecture and Urban Planning*, 2(3), 5-22. Doi: 10.30480/aup.2010.197. [In Persian]

استناد به این مقاله: هدفی، فرزانه، صراف‌نیکی، علی. (۱۴۰۳). مطالعه ارتباط دل‌بستگی به مکان و ادراک محیطی بر رضایت از مکان (موردپژوهشی: محله نوبر تبریز)، فصلنامه برنامه‌ریزی توسعه شهری و منطقه‌ای، ۹(۲۸)، ۱۵۱-۱۹۵. DOI: 10.22054/urdp.2023.74388.1558

Urban and Regional Development Planning is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License...

